

CĂMINUL

BIBLIOTECA
LITERARĂ
ȘTIINȚIFICĂ

GUY DE MAUPASSANT

v

RĂZBUNAREA

Episod din timpul războiului
franco-german
dela 1870

TRADUCERE DE

V. DEMETRIUS

No. 25-25 bis.

EDITURA LIBRĂRIEI
M. STEINBERG
— BUCUREȘTI —
STR. LIPSCANI 94

Lei 4.—

NUMERE APĂRUTE:

1. Mihail Sadoveanu: Umiliții mei prietini.
- 2-2 bis. Constanța Marino: Natalița, nuvele.
3. G. Galaction: La țărmul mării, reverii & note.
4. C. Nistrul: În voia valurilor, icoane din Siberia.
- 5-5 bis. C. Hogaș: Cucoana Marieta, nuvele.
- 6-6 bis. Mark Twain: Schițe umoristice, traducere de Ion Trivale.
7. Ion Dragoslav: Firimiturile lui Dalib.
8. Henrick Pontoppidan: Dragoste de primăvară, roman din limba daneză, în românește de Ana-Maria G. Bottez.
9. V. Demetrius: Școala profesională Arhiepiscopul Gherasim, nuvele.
10. Anton Cehow: Gura femeii, nuvele, traducere de L. Rebreanu.
- 11-11 bis. I. Agârbiceanu: O zi însemnată, nuvele.
12. Henrik Ibsen: Rosmersholm, traducere din limba norvegiană de D. N. Ciotori.
13. L. Rebreanu: Mărturisire.
- 14-15. Cornelle: Poliect, traducere de Corneliu Moldoveanu.
16. C. Hogaș: ...
17. I. Agârbiceanu: ...
- 18-18 bis. ... e, tradu-
19. ...
20. S. ... neroase
21. A. ...
22. M. ... de sânge, traducere de Vasile Al-George.
23. C. Hogaș: Floricica.
24. Nicolae Filimon: Nenorocirile unui Slujnicar.
25. Guy de Maupassant: Răsbunarea.
26. I. Chiru-Nanov: Moara din Repezeanca.
27. F. W. Nietzsche: Așa vorbit-a Zaratuștra, traducere de Eug. D. Relgis.

427438S

840-3

CAMINUL
:: BIBLIOTECA ::
LITERARĂ ȘI ȘTIINȚIFICĂ

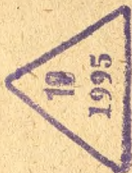
GUY DE MAUPASSANT

Răzbunarea

Episod din timpul războiului franco-german
dela 1870

Traducere de

V. DEMETRIUS

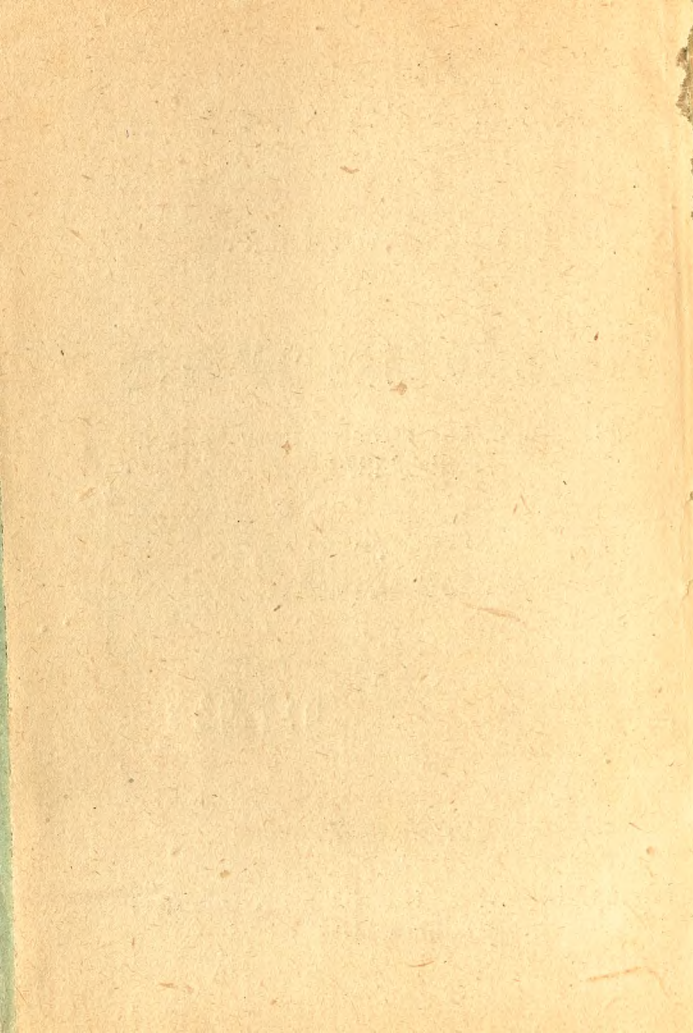

427.438

BUCUREȘTI

Editura Librăriei H. STEINBERG
Str. Lipscani 94

1-772

La țere hêritage
4. X - 1926

Creangă
Sistita

Răzbumarea

Episod din timpul războiului franco-german
dela 1870

De o lună de zile soarele își varsă pe câmpii flacăra arzătoare. Bucuroasă, viața crește sub potopul de foc; pământul e verde de îți ia ochii. Până în marginile zării cerul e albastru. Fermele normande, împrăștiate pe câmpie, par de departe, crânguri îngrădite de brâe de fagi respirați. De aproape, după ce ai dat la o parte bariera mâncată de cari și se pare că vezi o grădină nesfârșită, căci toți merli bătrâni sunt în floare. Trunchiu-

rile negre, răsucite, întortochiate trase pe linie prin curți, își înalță sub cer domurile lor înviorătoare albe și trandafirii. Dulcea mireasmă a răsufului lor se amestecă cu mirosurile grase ale staulelor deschise și cu aburii băligarului, răsucit de găini.

E la nămiezi. Familia prânzește la umbra părului dinaintea ușei: tata, mama, două servitoare și trei flăcăi. Tăcere. După supă, vine rândul fripturii cu cartofi prăjiți cu slănină.

Din când în când o slugă se ridică și se duce în pivniță, de unde umple un urcior cu cidru.

Stăpânul un om sdravăn, ca de patruzeci de ani, se uită mereu la o viță fără de ramuri, și care se petrece, în svârcoliri de șarpe, pe sub fereastra casei de-a lungul zidului.

Și rostește în sfârșit: „Vița tatii înmugurește de timpuriu în ăst an. Te pome-nești c'o da“.

Stăpâna se întoarce și ea și privește, dar face chitic.

Vița aceasta a fost sădită tocmai pe locul în care bătrânul, „tata“, fusese împușcat.

* * *

Era pe vremea războiului din 1870. Prusacii ocupau toată partea locului. Generalul Faidherbe, cu armata de nord, le ținea piept.

Statul major prusian se așezase chiar în ferma aceasta. Bătrânul țaran care o stăpâna, Moș Milon Petre, îi primise și îi găzduise cât putuse mai bine.

De o lună avantgarda germană stă în observație în comună. Francezii rămânneau neclintiți, la cele zece leghe depărtare, și, totuși, în fiecare noapte, ulani pie-reau.

Toți cercetașii răzleți, cei trimiși să facă ronduri, cei care plecau numai doi-trei, nu se mai întorceau.

Erau găsiți morți, dimineța, într'un câmp, lângă o curte, într'un șanț. Până și caii lor zăceau dealungul drumurilor, înjunghiați cu o împunsătură de sabie.

Morțile acestea păreau făptuite de aceiași oameni, cari nu puteau fi descoperiți.

Tot satul fu băgat în răcori. Fură împușcați, așa numai, după o pâră, mulțime de țărani; femei fură închise; copiii fură siliți, prin spaimă, să spună ceva. Dar nimic nu se descoperi.

Și iată că într'o dimineată, Moș Milon fu găsit în grajdul casei lui, cu fața brăzdată de o sabie.

Doi ulani fură găsiți la trei kilometri de parte de fermă. Unul dintr'înșii încă mai ținea în mână sabia însângerată. Dovadă că se bătuse, se apăraseră.

Un consiliu de războiu fu strâns numai decât, înaintea fermei, și bătrânul fu adus.

El avea șazeci și opt de ani. Era mic, slab, încovoiat oleacă, cu mâni mari și niște picioare de rac uriaș. Părul, cenușiu rar ca un puf de rățușcă, lăsa să i se vadă peste tot pielea craniului. Prin pielea neagră și creată a gâtului îi eșiau vine groase, cari se întindau sub fălci, ca să răsară la tâmpile. Lumea din partea locului îl credea sgârcit și cârcotaș.

Fu adus între patru soldați, în fața mesei de bucătărie, scoasă dinadins. Cinci ofițeri și colonelul se așezară în jurul mesei.

Colonelul luă cuvântul, în franțuzește :

— Moș Milon, de când suntem aici, n'am avut decât prilej de laudă pentru dumneata. Ai fost totdeauna cuviincios și chiar îndatoritor față de noi. Astăzi însă o groaznică învinovățire apasă asupra dumitale.

Țăranul tăcu.

Colonelul vorbi iar :

— Tăcerea te osândește, Moș Milon. Dar eu țin să-mi răspunzi, înțelegi? Știi sau nu, cine i-a ucis pe cei doi ulani, găsiți azi dimineață aproape de Calvaire?

Bătrânul răspunse deslușit :

— Eu.

Colonelul, mirat, tăcu o clipă, privind țintă la prizonier. Moș Milon sta nepăsător, cu aierul lui de țăran îndobitocit, cu ochii plecați, ca și cum ar fi vorbit preotului din sat. Un singur lucru arăta turburarea-i lăuntrică: își înghițea noduri-no-

duri scuipatul, cu o silință vădită, ca și cum i-ar fi fost gâtul sugrumat!

Familia lui, fiu-său, noră-sa și doi nepoței stăteau trași la zece pași depărtare, spăimântați și desnădăjduiți.

Colonelul vorbi:

— Și ai cunoștință de asemenea cine i-a ucis pe toți cercetașii armatei noastre, pe toți cei găsiți în fiecare dimineată, pe câmpuri, vreme de o lună?

Bătrânul răspunse cu aceeaș nepăsare de brută:

— Eu.

— Tu i-ai omorât pe toți?

— Pă toți, da, eu

— Tu singur?

— Io singur.

— Spune-ne, atunci, cum făceai?

De astă-dată, omul păru turburat. Nevoia de a vorbi mult îl stingheria vădit. Bolborosi:

— Parcă mai știi? Făceam cum îmi venea la îndemână.

Colonelul stărui:

— Te vestesc că vei trebui să-mi spui

tot. Ai face mai bine dacă te-ai hotărî pe dată. Cum ai început?

Omul aruncă o privire îngrijorată asupra familiei lui, holbată în apropiere. Șovăi puțin, apoi, deodată, se hotărî:

— Mă întorceam într'o seară, să fi fost pe la ceasurile zece, a treia zi de când veniseră'ti. Mneata, și p'ormă soldații mnitale mi-au luat fâneată, preț de cincizeci de lei, cu o vacă și doi berbeci. Mi-am zis io: să mi'i ia, las! o să mi'i întorc eu într'un fel. Și mai aveam și altele, colea, pe inimă! și să vi le spui. Și iată că văd pe unul din călărașii mneavoastră că-și fuma pipa napoia șopronului meu. Mi-am luat binișor coasa, și-am venit pe dinapoia lui, de nu m'a simțit de fel, și i-am retezat capul, așa ca pe un spic, că n'a putut scoate nici „of!“ N'aveți de cât să căutați în fundul băltoacei: o să-l găsiți într'un sac de cărbuni, cu o piatră de gât.

„Aveam planul meu. L'am desbrăcat, și-am luat dela ghetete până la capelă, și le-am ascuns în cuptorul de cărbuni din pădurea Martin, din napoia curții“.

Unchiașul tăcu. Ofițerii, amuțiți, se priviau. Interogatoriul reîncepu, și iată ce mai aflare.

* * *

Intâia crimă săvârșită, omul trăi cu aceeașă cugetare: „Să ucidă Prusieni!“ li ura cu o ură posomorită și înverșunată de țăran sgârcit și, — bine înțeles — patriot: își avea planul lui, după cum spunea prea bine. Câteva zile așteptă. Moș Milon era lăsat slobod încoace și încolo, ziua și noaptea, așa se arătase de plecat învingătorilor, supus și îndatoritor. El însă vedea bine, în fiecare seară, cum pleacă iscoadele nemțești. Intr'o noapte, auzind numele satului în care aveau să se ducă niște călărași și cum știa acum, din frecarea cu soldații, destule vorbe nemțești, se strecură din casă.

Eși din curte, se furișă în pădure, ajunsese la cuptor, străbătu în galeria lungă și, culegând depe pământ hainele mortului, se îmbracă cu ele.

Hoinări apoi pe câmpie, pândind, ascun-

zându-se pe după tufe, trăgând cu urechea la cele mai mici sgomote, treaz ca un braconier.

Când crezu că a sosit ceasul, se apropiè de drum și se ascunse într'un stufiș. Aștepta mereu. În sfârșit, cam pe la miezul nopții, un galop de cai tropoi pe pământul tare al drumului. Omul puse urechia la pământ, ca să se asigure că un singur călăreț se apropie, și se pregăti.

Ulanul venia zorit, aducea depeși. Tăranul alerga, cu privirea cercetătoare, cu urechile la pândă. Când îl simți la zece pași, Moș Milon, se târi de-a curmezișul, gemând:

„Hilfe! Hilfe! Hilfe! Ajutor! Ajutor!“.

Călărețul se opii, recunoscù un cavalierist german, îl crezu rănit, coborî de pe cal, se apropie fără nici-o bănuială și, când se plecă de-asupra necunoscutului, primi drept în pantece lama încovoiată a săbiei. Căzu lat, fără agonie, abia sguiduit de ultimii tiori ai morții.

Normandul, cu o stăpânită bucurie de tă-

ran bătrân, se sculă de jos și, așa, de-o plăcere, tăe gâtul cadavrului. Apoi îl târi pâna la un șanț, unde-l lăsă.

Calul, liniștit, își aștepta stăpânul. Moș Milon se urcă în șea, și-o porni în galop peste câmpii.

Peste vr'un ceas, unchiașul zări încă doi ulani, cari se întorceau împreună la cartier. „*Hilfe! Hilfe!...*” Prusienii îl lăsară să se apropie, cunoscând uniforma lui, fără nicio bănuială. Și moșneagul trecu, ca o ghiulea printre amândoi, culcându-i la pământ cu sabia și cu un revolver ce-l avea.

Apoi înjunghiè caii, cai nemțești! Pe urmă se întoarse tiptil la cuptorul de cărbuni și își ascuse calul în fundul întunecat al galeriei. Își lepădă uniforma, îmbracă sdrențele lui și ajungând la culcușul de-acasă, dormi până la ziuă.

Patru zile șezu la cămin, așteptând să se sfârșiască ancheta, dar, în a cincea zi, eși iar și ucise încă doi soldați cu acelaș plan. De-atunci nu se mai opri! În fiecare noapte hoinăria într'un noroc, culcând la

prusieni, când colo, când dincolo, galo-
pând peste câmpiile deșarte, sub lună, u-
lan pierdut, vânător de oameni. După
ce-și isprăvia sarcina, lăsând în urma
lui cadavre țepene de-alungul drumu-
rilor, bătrânul cavalerist își ascuțea, în
fundul cuptorului, calul și uniforma.

Pe la prânz, foarte liniștit, ducea tot-
deauna ovăz și apă calului lui și-l nutria
din belșug, pentrucă-i cerea muncă multă
și de seamă.

Dar, în ajun, unul dintre doi înși ata-
cați de ei se ferise bine, și-l pocnise cu
sabia peste obraz.

Tot el însă îi ucisese pe amândoi. Iși
dosise apoi calul, ca de obicei, și-și
schimbase hainele. Dar, întors acasă, o
slăbiciune îl prinsese, și omul se târise
până în grajd, casa fiind mai departe.

Și fusese găsit acolo, sângerat, pe pae...

* * *

Sfârșindu-și povestea, el ridică de-o-
dată capul și privi trufaș pe ofițerii pru-
sieni.

Colonelul, care-și răsucia mustața, îl întrebă:

— Nu mai ai nimic de spus?

— Nu, nimic; socoteală dreaptă: am gătat șaisprezece, nici unul mai mult, nici unul mai puțin.

— Și știi că ai să fii osândit la moarte?

— Parcă eu cer iertare!

— Ai fost soldat?

— Da. Am făcut campania pe vremuri.

Și apoi al-de-voi mi-ați omorât pe tata, care a fost soldat al împăratului de mai nainte și tot voi mi-ați ucis pe fiu-meu Francisc, în luna trecută, lângă Evreux. Vă eram dator, v'am plătit. Sîntem chit.

Ofițerii se priviau.

— Opt pentru tata, opt pentru fecioru-meu; sîntem chit. Ceartă nu v'am căutat, vasăzică! Habar n'aveam de cine sînteți voi! Nici nu știu de unde veniți. Și-ați venit la mine, ca să-mi porunciți, ca acasă la voi! M'am răsbunat și eu pentru ăia...

„Nu-mi pare rău de loc!

Și, îndreptându-și pieptul încovoiat, bătrânul își încrucișe brațele într'o poză de erou umil.

Prusienii își vorbiră în taină multă vreme. Un căpitan, care și el pierduse pe fiu-său, de vre-o lună, apăra pe tâlharul acesta măreț.

Atunci colonelul se ridică și, apropiindu-se de Moș Milon, îi șopti:

— Ascultă, moșule, este un mijloc ca să-ți scapi viața, să...

Dar țăranul nu asculta de loc, și, cu ochii înfiți în ai ofițerului învingător, pe când vântul îi juca puful rar de pe scăfârlie, făcu o strâmbătură grozavă, care îi încreți toată fața slabă și brăzdată de sabie și, trăgând din pieptu-i, scuipe din toată puterea lui, în plin, în fața Prusianului.

Colonelul, scos din fire, ridică mâna, și unchiașul, a doua oară, îi scuipe în obraz. Toți ofițerii săriseră în picioare și urlau ordine, în acelaș timp.

În mai puțin de un minut, țăranul, tot nepăsător, fu lipit de un zid și împușcat, pe când el zâmbia rând pe rând: lui Ion, fiu-său mai mare, noră-si și nepoțellor, care-l priviau pierduți.

OSPĂȚ REGAL

— Ah! zise căpitanul conte de Garens, cred, firește, că nu l-am putut uita ospățul acela al Regilor, de pe vremea războiului!

Eram pe atunci locotenent de husari, și dam târcoale de cincisprezece zile încheiate, ca ecleror, în fața unei avantgarde germane. În ajun, le tăiasem câțiva ulani și pierdusem trei oameni, printre cari și pe bietul Raudeville, mititelul. Vă aduceți aminte de Iosef de Raudeville?

În ziua aceea, căpitanul meu porunci să iau zece cavaleriști și să mă duc ca să ocup și să păstrez toată noaptea satul Porterin, unde fusese război în trei săptămâni. Nu mai rămăseseră în picioare

nici douăzeci de case, și nici doisprezece locuitori vii, în viesparul acela.

Am luat așa dar zece cavaleriști, și pe la ceasurile patru am plecat. Pe la cinci ore de noapte noagră, am ajuns la primele ziduri ale Porterinului. Am poposit acolo și i-am ordonat lui Marchas, îl știți bine, Petre de Marchas, cel care a luat-o de nevastă mai târziu pe mititica Martei-Auvelin, fata marchizului Martel-Auvelin să intre singur în sat și să-mi aducă vești.

Nu alesesem de cât voluntari, toți de familie bună. Era serviciul mai plăcut așa, să nu tutuești pe toți nespălații. Marchas ăsta era desgliețat ca nimeni altul, viclean ca o vulpe și mlădios ca un șarpe. Știa să spintece la Prusieni, cum spintecă un câine epurele, să găsească de ale gurii, unde noi am fi murit de foame fără el, și să capete informații dela toată lumea, informații totdeauna sigure, cu o iscusință de neînchipuit.

Peste zece minute Marchas s'a și întors:

— Merge bine, mi-a spus el; nici un

Prusac n'a trecut, de trei zile. Satul e sinistru. Am vorbit cu o soră de caritate, soră care îngrijește de patru cinci bolnavi, într'o mânăstire părăsită.

Am ordonat să mergem înainte, și am pătruns în strada principală. Se zăriau nelămurit la dreapta, la stânga, ziduri fără acoperiș, abia năzărite în noaptea adâncă. Din loc în loc, strălucia o lumină înapoia unui geam: rămăsese o familie, ca să-și păziască locuința aproape întregă, o familie de bravi sau de săraci. Ploaia începea să cadă, o ploae mărunță, rece, care până să ne ude ne îngheța, numai atingându-se mantalele. Caii se poticneau de pietre, de bârne, de mobile. Mărchas ne călăuzia pe jos și târându-și animalul de căpăstru.

— Dar unde ne duci? l-am întrebat.

El răspunse:

— Am un culcuș bun.

Și se opri în curând înainte aunei căsicioare burgheze, bine închisă, cu fața la drum, cu o grădină în fund.

Fără altă unealtă de cât cu o piatră cu-

leasă de pe jos, Marchas făcu broasca să sară, apoi țâșni pe peron, desfundă ușa dela intrare cu picioarele și cu umărul, aprinse un capăt de lumânare, purtat totdeauna în buzunar, și ne petrecu într'un sălaș bun și gospodăresc, de particular bogat, — cu o siguranță admirabilă ca și cum trăise în casa aceia, pe care o vedea întâia oară.

Doi oameni rămăseseră afară, cu paza cailor.

Marchas făcu către borșosul Ponderal, care îl urma:

— Grajdurile trebuie să fie la stânga. Le-am văzut intrând. Vezi de adăpostește vitele, căci n'avem acum nevoie de ele.

Apoi, întorcându-se către mine:

— Dă ordine, ce naiba!

Mă uimia totdeauna, pehlivanul ăsta. Am răspuns râzând:

— Mă duc să așez santinele la capătul satului. Te voi găsi aici.

El mă întrebă:

— Câți oameni iei?

— Cinci. Ceilalți să le ia locul la zece seara.

— Bine. Imi lași patru, ca să-mi iacă proviziile, bucătăria, și să pue masa. Eu, mă duc să găsesc tainița vinului.

Și m'am dus să cercetez străzile pustii până în câmpie, ca să-mi așez cumsecade gărzile.

Peste o jumătate de ceas eram înapoi. L-am găsit pe Marchas întins într'un mare fotoliu Voltaire, de pe care scosese îmbrăcăminte, din dragoste pentru lux, zicea el. Iși încălzia omul picioarele la foc, fumând o excelentă țigară, al cărei fum umplea odaia. Era singur, cu coatele pe brațele fotoliului, cu obrajii trandafirii, încântat.

În camera vecină, auzii un sgomot de vase. Marchas, fericit, într'al noulea cer, mi-a spus zâmbind:

— Merge, am găsit vin bordo în coteț, șampanie sub treptele peronului, rachi—cincizeci de sticle de cel mai bun, — în grădinărie, sub un păr, care, deși văzut cu lanterna, nu mi s'a părut că stă drept.

Ca lichid! Ca solid, avem două găini, o găscă, o rață, trei porumbei și o mierlă, găsită într-o colivie. Numai pasări, precum vezi. Astea toate se frig la moment. Minunat sat!

Mă așezasem în fața lui. Para căminului îmi prăjia nasul și obrații.

— Dar lemnele unde le-ai găsit?

El murmură:

— Strajnic lemn, trăsură boerească, cupeu. Lacul dă flacăra asta, arde ca spiritul. Bună casă!

Așa de nostim îl găsiam, că râdeam, ticălosul! El urmă:

— Astăzi este ziua Regilor! Să vedem cine are să cadă rege (1). Dar nicio regină, asta e stupid!

Repetai, ca un ecou:

— E stupid; dar ce vrei tu să fac?

— Să găsești, ce dracu!

— Ce?

— Femei.

1) La ospete de acestea, numite «Regi», se obișnuște ceva așa cu bilețele de plăcintă. Explicația ar fi prea lungă.

— Femei?... Ești nebun.

— Eu am găsit răchiu sub un păr, șampanie sub scara peronului. Și nu mă îndreptase nimeni și nimic într'acolo. Pe când pentru tine e ușor, o fustă e un semn sigur. Caută, iubitule.

Avea un aer așa de grav, așa de serios, atât de convins, că nu mai știam dacă glumește.

Răspunsei:

— Zău, Marchas, nu glumești?

— Eu nu glumesc niciodată în serviciu.

— Dar unde dracu vrei tu să găsești femeii?

— Unde 'i vrea. Trebuie să fi rămas două, trei prin partea locului. Scormonește și adu-le.

Mă ridicai. Prea dogcra tare la foc. Marchas vorbi iar:

— Să-ți dau o idee?

— Da.

— Du-te la popă.

— La preot? **adică de ce?**

— Pofteste-l la cină și roagă-l să aducă și o femeie.

— Popa! O femeie! Ah! ah! ah!

Marchas rosti cu o gravitate extraordinară:

— Eu nu râd. Du-te la popă, și povestește-i situația noastră. De sigur că și el se plictisește cumplit, și va veni. Dar spune-i că ne trebuie cel puțin o femeie cum trebuie, bine înțeles pentru că noi toți suntem oameni din lumea bună. Își cunoaște el dreptcredincioasele pe degete! Dacă se află într'adevăr una potrivită cu noi, și dacă tu îl iei cum trebuie, are să ți-o spuc

— Zău, Marchas, la ce te gândești?

— Dragul meu Garens, e foarte ușor de făcut. Și ar fi chiar nostim. Noi știm să trăim, ce naiba! noi suntem de o desăvârșită distincțiune, de un șic extrem. Numără-ne pe nume abatelui, fă-l să râdă, induioșează-l, ispitește-l și hotărăște-l!

— Nu, e peste putință!

Își apropie fotoliul și, pentru că-mi vine în noștea părțile slabe, stărui:

— Gândește-te ce nostim ar fi s'o facem și cum am povestit-o. S'ar vorbi de asta în toată armata. Ți s'ar duce faima.

Șovăii, ispitit însă. El stăruie:

— Haide zău, Garens dragă. Tu ești și f de detașament, tu singur poți să te duci la șeful bisericii de aici. Te rog mult, du-te. Am să istorisesc năzdrăvănia asta în versuri, în la *Revue des Deux Mondes*, după războiu, pe cinstea mea. Ești dator atâta lucru oamenilor tăi. Destul i-ai făcut să tot meargă, de-o lună.

Mă ridicai, întrebând:

— Și unde este presbiterul?

— O iei pe a doua stradă la stânga. În capăt dai de o alee, iar în capătul aleei, e biserica. Presbiterul este alături de ea.

Eșii, iar el mă strigă:

— Spune-i ce avem la masă, ca să-l motivești.

Am dat fără greutate de căsuța ecleziarcului, așezată alături de o curată și mare biserică de cărămidă. Am bătut de mai multe ori cu pumnul în poartă, care nu avea nici clopoțel, nici ciocan, și o voce puternică întreabă din lăuntru:

— Cine-i acolo?

Răspunsei.

Auzii un sgomot de zăvoare și de chei întoarse, și m'am găsit în fața unui preot voinic, pântecos, cu piept de luptător, cu niște formidabile mâni eșind din mânici sumese, cu obraz roșu și cu aer de om de ispravă.

Il salutai militărește.

— Bună ziua, domnule părinte¹⁾.

Preotul se temuse de ceva neplăcut, de o cursă, și zâmbi, răspunzându-mi:

— Bună ziua, prietene, intră.

Și am intrat într'o cămăruță cu pavea roșie, în care ardea un foc în dodii, nu ca jeratecul lui Marchas.

Imi arătă un scaun, și 'mi spuse:

— Cu ce pot să vă slujesc?

— Domnule abate, îngăduie-mi mai întâi să mă recomand.

Și îi întinsei cartea mea de vizită.

O primi și o citi ușurel:

„Contele de Garens“.

Iar eu:

— Suntem aici unsprezece, domnule a-

1) În Franța ca și în Ardeal, așa se zice, nu de-a dreptul -Părinte.

bate, cinci de santinelă și șase instalați la un locuitor necunoscut. Acești șase se numesc: Garens, în fața dumneavoastră, Petre de Marchas, Ludovic de Ponderel, baronul d'Etrelis, Karl Massouligny, fiul pictorului și Iosef Herbon, un tânăr muzicant. Vin în numele lor și al meu, să vă rog să ne faceți onoarea să prânziți cu noi. Este un ospăț de Regi, domnule Părinte, și vrem să-l facem oleacă vesel.

Preotul zâmbi. Murmură:

— Mi se pare că nu e de fel potrivit prilejul unei petreceri.

Am răspuns:

— Ne batem în fiecare zi, domnule. Patrusprezece din camarazii noștri au murit în vreme de o lună, iar trei au fost chiar eri culcați la pământ. Așa e războiul. În fiecare clipă ne jucăm cu viața, și nu avem oare dreptul să ne jucăm voios? Suntem Francezi, ne place să râdem, știm să râdem oricând. Părinții noștri râdeau pe eșafod! Astă seară am vrea să ne mai desghetăm puțin, ca oameni de neam ce suntem, nu ca niște țopârlani, nu-i așa?

N'avem dreptate?

El răspune cu vioiciune:

— Aveți dreptate, dragă domnule, și primesc cu mare plăcere invitația dumneavoastră.

Și strigă:

— Hermanso!

O bătrână țarancă, încârceiată, sbârcită, groaznică, se ivi și întrebă:

— Da ce-i?

— Nu prânzesc acasă, fata mea

— Da unde mânzi, adică?

— Cu domnii husari.

Imi venea să zic: „Ia-o și pe sluga dumitale“, ca să văd ce mutră va face Marchas, dar n'am cutezat.

Zisei:

— Printre cuvioșii dumneavoastră, rămași în sat, nu știți pe vreunul, sau pe vr'una, pe care ați putea-o pofti cu noi?

El șovăi, se gândi și declară:

— Nu, pe nimeni!

Am stărui:

— Pe nimeni!... Nu, zău, domnule Părinte, ia mai caută. Ar fi mai galant să

avem și cucoane. Mă pricepeți, gospodine, adică, știu eu? brutarul cu nevastă-sa, băcanul, alt... alt... ceasornicarul, și... și... pantofarul, farmacistul și soția lui... Avem o masă foarte bună, vin avem, și am fi încântați să lăsăm o amintire plăcută celor din partea locului.

Popa medită îndelung, apoi grăi cu hotărîre:

— Nu, nimeni.

Mă pornii pe răs:

— Sapristi! domnule Părinte, e plicticos să nu avem o regină, căci e un adevărat ospaț regal la noi! Zău, mai gândește-te. Nu-i pe aici un primar însurat, un ajutor-căsătorit, un consilier municipal, un institutor cu nevasta?...

— Nu, toate cucoanele sunt plecate.

— Cum, nu se află în toată comuna o negustoreasă cu neguțătorul ei de bărbat, căroră să le putem face plăcere, căci ar fi o plăcere pentru ei, ceva mare, în împrejurările de față?

Dar deodată preotul se porni pe răs, un răs violent care îl sguđuia tot, și strigă:

— Ah! ah! ah! am ce vă trebuie, isuse Cristoase, am ce vă trebuie! Ah! ah! ah! ce o să mai râdem, copiii mei, ce o să mai râdem! Și ele vor fi foarte mulțumite, da, foarte mulțumite, ah!... ah!... unde locuiți?

Lămurii casa, descriind-o. El înțelese:

— Foarte bine. Este proprietatea d-lui Bertin-Lavaille. Voiu fi acolo într'o jumătate de oră, cu patru dame!!!!... Ah! patru cucoane!!!

Mă petrecu râzând cu voe bună, și mă părăsi repetând:

— Foarte bine; într'o jumătate de oră, în casa Bertin-Lavaille.

M'am întors repede, foarte mirat, foarte intrigat.

-- Câte tacâmuri? întrebă Marchais, zărindu-mă.

— Unsprezece. Noi șase, plus preotul și patru cunoane.

El rămase uluit. Triumfam.

El reptă:

— Patru cucoane! Ziseși: patru cucoane?

— Am spus: patru cucoane.

— Adevărate femei?

— Femei adevărate.

— Ei, drăcie! Complimentele mele!

— Le primesc. Le merit.

Marchas își părăsi fotoliul, deschise ușa și văzui o frumoasă față de masă albă aruncată pe o masă lungă, în jurul căreia trei husari în sort albastru așezau farfurii și pahare.

— Vor fi și femei! strigă Marchas.

Și cei trei bărbați începură să danseze, aplaudând din toate puterile.

Totul era gata. Așteptam. Așteptarăm aproape un ceas. O delicioasă mireasmă de găini fripte plutea în toată casa.

Un ciocănit în oblon ne ridică în acelaș timp pe toți. Borțosul Ponderel alergă să deschidă și, nu trece un minut, o micuță soră de caritate apăru în privazul ușii. Era slabă, sbârcită, timidă, și-i salută rând pe rând pe cei patru husari înspăimântați, care o priveau intrând. Inapoi ea, un zgomot de cârje ciocănia podeaua vestibulului, și de cum sora pătrunse în lăuntru saloniului, zării, urmându-se una pe alta: trei bătrâne capete în bonete albe, care înaintau și se legănavu cu mișcări diferite, unul

aplecându-se la dreapta, pe când celalt se apleca la stânga, și trei biete femei se prezentară, schiopătând, târând piciorul, schilăvite de boale și diformate de bătrânețe, trei infirme, scoase la pensie, singurele pensionare capabile să se târască afară din stabilimentul ospitalier, diriguît de sora Samt-Benoit.

Sora se întorsese către invalidele sale, plină de grijă pentru ele; apoi, văzându-mi galoanele de locotenent, îmi spuse:

— Vă mulțumesc foarte mult, domniule ofițer că v'ați gândit la niște sărmane femei. Ele au parte de foarte puțină plăcere în viață și le faceți în acelaș timp o mare onoare și o mare fericire.

Zării pe preot, rămas în umbra sălii, râzând din toată inima. La rându-mi pornii și eu pe răs, uitându-mă mai cu seamă la mitra lui Marchas. Apoi arătându-i scaunele călugăriței :

— Luați loc, soro; suntem foarte mândrii și foarte fericiți că ați primit modesta noastră invitație.

Ea luă trei scaune de lângă perete. le

așeză dinaintea focului, le luă pe cele trei femei, le orândui frumos, luându-le bastoanele și șalurile, pe care le puse într'un ungher. Apoi, arătând-o pe cea dintâiu, una slabă cu pânțele enorme, o hidropică de sigur:

— Asta este mama Pomela, al cărei bărbat a murit căzând de pe un acoperiș, și al cărei fiu a murit în Africa. Are șapte zeci și doi de ani.

Apoi o arătă pe a doua, ceva mai mare, al cărei cap se hâțâna neîntrerupt.

— Asta de aici este mama Jean-Jean de șaizeci și șapte de ani. Nu vede de loc, pentru că i-a fost arsă figura într'un incendiu și piciorul drept scrumit până la jumătate.

Ne-o arătă, în sfârșit, și pe a treia, un fel de găgăuță, cu ochii bulbucăți, cari se rostogoliau în toate părțile, rotunzi și tâmpi.

— Asta este Puta, o inocentă. Are numai patruzeci și patru de ani.

Salutai pe cele trei femei, ca și cum ași fi fost prezentat unor Altețe Regale

și, întorcându-mă către preot:

— Domnule Abăte, sunteți un om prețios, căruia îi datorăm noi toți acești de față recunoștință.

Toată lumea râse, e drept, afară de Marchas, care părea furios.

— Sora Saint-Benoît este servită! strigă de-odată Karl Massouligny.

O făcui să treacă înainte cu preotul, apoi ridicai pe mama Pomela, pe care am luat-o de braț și-am târît-o în sufrageria vecină, nu fără greutate, căci pântecul ei balonat părea mai greu de cât fierul.

Grosul Ponderel ridică pe mama Jean-Jean, care scância după cărja ei, iar micul Iosef Herbon o călăuzi pe idioată, pe Puta, către sala de oaspeți, plină de miros de cărnuri.

De cum ne aflarăm în fața farfuriilor noastre, fiecare, sora bătutu de trei ori din palme și femeile făcură, cu precizia soldaților când prezintă arma, semnul crucii, mare, repede. Apoi preotul rosti, domol, cuvintele latine ale *Benedicitei*.

Odată așezați, cele două găini apărură

aduse de Marchas, care voia să serviască, numai ca să nu asiste ca conviv la ospățul ăsta ridicol.

Dar eu strigai: „Repede șampania!“ Un dop sări cu șgomot de pistolăș descărcat și, cu toată rezistența popii și a sorei, cei trei hūsari așezați alături de cele trei infirme, le vārsară cu sila în gură paharele pline.

Massouligny, care avea darul să fie pretutindeni ca la el acasă și slobod cu oricine, făcea curte mamei Pomela în chipul cel mai caraghios. Hidropica, a cărei fire rămase voioasă, cu toate nenorocirile ei, îi răspundea glăsuind cu o voce subțire care părea falsă și râdea așa de tare le hazurile vecinului ei, că burta ei umflată părea gata să se urce și să se rostogolească pe masă. Micul Herbon își pusese în cap cu tot dinadinsul s'o îmbete, pe idioată, iar baronul d'Etreillis, care nu era grozav de isteț, întreba pe Jeān-Jeana asupra vieții, obiceiurilor și regulamentului din ospiciu.

Călugărița, speriată, striga la Massouligny:

— Oh! oh! ai s'o îmbolnăvești, domnule. N'o mai face să râdă atâta, te rog! Domnule!...

Apoi ea se ridică și se aruncă asupra lui Herbon, ca să-i smulgă din mâni un pahar plin, pe care el îl golea pe loc între buzele tâmpitei.

Și preotul râdea și se strânba și-i tot spunea sorei:

— Dar lasă, ce'i? Odată, n'o să le facă rău. Lasă-le.

După cele două găini, se mănca rața cu cei trei porumbei alături și cu inierla. Și apăru și găscă, fumegând, aurită, răspândind o mireasmă caldă, de carne rumenită și grasă.

Pomela, care se însufletea, bătu din palme; Jean-Jeana încetă să răspundă numeroaselor întrebări ale baronului și Puta scoase grohăituri de plăcere, jumătate țipete, jumătate suspine, cum fac pruncii când li se arată bomboane.

— Dați-mi voe, vorbi preotul, să mă însărcinez eu cu pasărea. Mă pricep ca nimeni altul la operația asta.

— Dar de sigur, domnule abate.

Iar sora zise:

— Dacă s'ar deschide puțin fereastra?

Lor le e prea cald. Sunt sigură că vor fi bolnave.

Mă întorsei către Marchas:

— Deschide un minut fereastra.

O deschise, și aerul rece de afară intră, făcu să pâlpe văpăile lumânărilor și să se învârtă fumegaiul găstei, căreia preotul, cu un șervet la gât, îi reteza cu știință aripile.

Noi îl priveam lucrând, nu mai vorbiam acum, interesați de truda pofticioasă a mânilor lui; prinși de o nouă poftă de mâncare la vederea marei lighioane aurii, ale cărei membre cădeau unul după altul în șosul brun, în fundul farfuriei.

Și deodată, în mijlocul tăcerii gurmande care ne ținea atenți, intră, prin fereastra deschisă, sgomotul depărtat al unui foc de pușcă.

Am sărit în picioare așa de repede, că scaunul de sub mine a căzut la spatele meu; și-am strigat:

— Toată lumea pe cal! Tu, Marchas, du-te de ia doi oameni și adu vești. Îți dau cinci minute.

Și pe când cei trei călăreți se depărtau în galop prin noapte, am sărit în șea cu ceilalți doi husari, înaintea peronului vilei, pe când preotul, sora și cele trei biete femei, își arătau la ferestre capetele lor îngrozite

Nu se auzia nimic altceva de cât un lătrat de câine pe câmpie. Ploaia încetase. Era frig; tare frig. Și, în curând, deosebi iarăși galopul unui cal, al unui singur cal, care venia spre mine.

Era Marchas. Am strigat:

— Ce s'a întâmplat?

Mi-a răspuns:

— Absolut nimic. Francisc a rănit pe un bătrân țaran, care nu voia să răspundă, „cine e?” și care urma să înainteze. O să-l vedeți; îl aduc acum.

Am ordonat să pue caii la loc în grajd și i-am trimis pe cei doi soldați ai mei înaintea celorlalți, apoi am intrat în casă.

Apoi preotul, Marchas și cu mine am

adus o saltea în salon, ca să-l culcăm pe rănit. Sora, sfâșiind un șervet, începu să facă scamă, pe când cele trei femei, pierdute, stăteau îngrămădite într'un ungher.

În curând, deosebii o larmă de săbii târâte, în stradă. Luai o lumânare ca să luminez oamenii. Și ei apărură, purtând lucrul acela inert, lung și sinistru, în care se schimbă corpul omenesc, când nu-l mai sustine viața.

Rănitul fu așezat pe salteaua orânduită lui. Și văzui dintr'o privire, că era un muribund.

Hârâia și scuipa sânge, și sânge i se scurgea pe la colțurile gurii, la fiecare sughiț. Omul era stins! Obrajii, barba, părul, gâtul lui, hainele lui parcă fuseseră tăvălite, udate într'o baie de sânge. Și sângele acesta se închegase pe el, se făcuse pământiu se amestecase cu noroiul. Era groaznic la vedere.

Bătrânul, înfășurat într'o țoală mare de păstor, întredeschidea din când în când ochii stinși, posaci, fără gândire, ochi cari păreau tâmpiți de uimire, ca ai lighioanelor

când le ucide vânătorul, și când ele îl privesc căzute la picioarele lui, moarte pe trei sierturi, abrutizate de uimire și de groază.

Preotul strigă:

— Ah! e moș Placid, cioban vechiu străvechi. E surd, sărmanul, și n'a auzit nimic. Ah! Doamne! pe nenorocitul de el l-ați ucis!

Sora îi dase în lături haina și cămașa și privia în mijlocul pieptului lui, la o mică bortă violetă, care nu mai sângera.

— Nu e nimic de făcut, zise ea.

Păstorul, gâfâind grozav, scuipa sânge cu fiecare răsufare, și i se auzia din gât, până în fundul plămânilor, un gălgâit simistru și necurmat.

Preotul, plecat deasupra unchiașului, ridică dreapta; făcu în aer semnul crucii și rosti cu o voce domoală și solemnă, cuvintele latine cari curăță sufletele.

Nu isprăvise încă și moșneagul fu scuturat de un cutremur scurt, ca și cum se rupsese ceva în el. Nu mai respira. Era mort.

Întorcându-mi fața dela el, văzui o priveliște și mai înfricoșetoare decât agonia aceluia biet om: cele trei babe, drepte, înbulzite una în alta, hâde, se schimonosiau de suferință și de spaimă.

Mă apropiai de ele, și ele începură să scoată țipete ascuțite, încercând să fugă, ca și cum era să le ucidă și pe ele.

Jean-Jeana, pe care piciorul ei cel ars n'o mai tinea, căzu lungă la pământ.

Sora Saint-Benoit, lăsând mortul, veni repede către infirmele sale și, fără un cuvânt pentru mine, fără o privire, le împinse către eșire, le făcu să plece și pieri împreună cu ele, în noaptea profundă, așa de neagră.

Și am priceput că aș face rău să pui pe un husar să le întovărășească, pentru că numai sgomotul săbiei și le-ar fi înebunit.

Preotul privia mereu către mort.

Intrău târziu, întorcându-se înstârșit și către mine, nu putu să-mi spună decât:

— Ah! ce lucru urât!

HANUL DE PE CULME

Asemenea tuturor adăpostirilor de lemn cățarate în trufașii Alpi, la poalele ghețurilor, în gangurile acelea stâncoase și pleșuve cari taie piscurile albe ale munților, hanul dela Schwarenbach slujia de refugiu turiștilor cari luau calea prin trecătoarea dela Gemmi.

Vreme de șase lui hanul sta deschis, locuit de familia lui Ioan Häuser. Iar de cum începeau ninsorile să se aștearnă, să umple văile și să facă de nestrăbătut coborișul pe Loèche, femeile, tata și cei trei feciori, plecau și lăsau pentru paza casei pe bătrânul călăuz Gaspard Hari, în tovrășia altui călăuz, mai tânăr, și a lui Sam, câine mare de munte.

Cei doi bărbați și lighioana rămâneau

țână în primăvară în temnița aceea de emăt, fără altceva înaintea ochilor lor de cât povârnișul imens și alb al Bambergului împresurați de piscuri palide și sclipitoare, închiși, blocați, înmormântați sub zăpada care neconținut sporește în jurule, învăluie, strânge, strivește casa de lemn; e maldăr pe acoperiș, ajunge la ferestre, zidește ușa...

Era în ziua în care familia Hauser trebuia să se întoarne la Loèche, iarna apropiindu-se și coborîșul devenind primejdios.

Trei catări plecară înainte, încărcati de țoale și de boarfe, conduși de cei trei băeți. Apoi muma, Ioana Hauser și fiică-sa Luiza încălecară pe al patrulea catâr și se porniră și ele la drum.

Tatăl îi urma în tovărășia a doi paznici cari trebuia să petreacă familia până în vârful povârnișului.

Dădură mai întâi ocol micului lac, înghețat acum în fundul găvanului de stânci, care împresura larg hanul, apoi eșiră în

vâlceaua limpede ca o trâmbă de in și dominată din toate părțile de culmi de omăt.

Un potop de soare cădea asupra pustiei albe, strălucitoare și înghețate; o aprindea cu o flacără orbitoare și rece. Nici o viață nu apărea în oceanul acesta de munți; nici un sgomot nu turbura pacea adâncă.

Tot mai mult, călăuzul cel tânăr, Ulric Kungsi, un elvețian înalt cu picioarele lungi, lăsa în urmă pe tata Hauser și pe bătrânul Gaspar Hari, ca să ajungă mai de grabă catârul, care purta pe cele două femei.

Cea mai tânără dintre ele îl privia venind, parcă îl chema cu privirea tristă. Era o țărănuță bălaie, cu obraji ca de lapte și cu părul spălăcit; și obraji și părul decolorați parcă de lungile șederi în mijlocul ghetarilor.

Când el ajunsese în dreptul animalului, care o purta, își lăsă mâna pe șoldul lui și înceteni pasul. Mama Hauser dădu drumul gurii, numărând cu fel de fel de amănunțimi, toate recomandațiile pentru ierșat. Pentru întâia oară avea să rămână lăcăul acolo sus, pe când bătrânul Hari

patrusprezece ierni le petrecuse sub zăpadă, în hanul de la Schwarenbach.

Ulric Kungsi asculta, fără să pară că înțelege, și se uita mereu după tânăra fată. Din vreme în vreme răspundea: „Da, doamnă Hauser“. Dar gândul lui pășia în altă parte dus și fața-i calmă rămânea neturburată.

Ajunseră la lacul Daube, a cărui lungă suprafață se întindea pod în fundul văii. La dreapta, piscul Daubenhornului își arată stâncile negre, țuguiate, alături de uriașele năluci ale ghețarului Loemmern, care domină Wildstrubelul.

Apropiati precum erau de gâtul dela Gemmi, unde începe scoborâșul pe Loèche, văzură dintr'odată orizontul imens al Alpiilor, despărțiți de adânce și largă vale a Ronului.

Se vedea, departe, un popor de piscari albe, inegale, retezate ori ascuțite și lucitoare în bătaia soarelui: Mischabelul, cu cele două coarne ale lui, puternicul masiv al Wisschornului, greoiul Brunneghorn, înalta și fioroasa piramidă a Cervinului,

ucigașul de oameni, și Dintele-Alb, monstruosul ademenitor.

Apoi, la poala lor, într'o prăpastie nemăsurată, în fundul unui abis spăimântător, zăriră satul Loèche, ale cărui case păreau pietricele de nisip aruncate în spărtura aceea enormă, sfârșită și închisă de Gemmi, spărtură care se deschide, de vale, spre Ron.

Catârul se oprișe în marginea potecii, care se tot duce, șerpuiind, necontenit întorcându-se și revenind, fantastică și minunată, de-a lungul muntelui drept, până la sătuțul aproape nevăzut, dela poala lui. Femeile săriră în zăpadă.

Cei doi meșnegi le ajunseră.

— Haide, grăi tata Hauser, adio și curaj bun; de-acum la anul ce vine, dragii mei.

Moș Hari repetă: „La anul viitor“!

Se îmbrățișară. Apoi Doamna Hauser, la rându-i, își întinse obrazii; și fata făcu la fel.

Când îi veni rândul lui Ulric Kungsi, șopti la urechea Luizei: „Vezi să nu'i uiți

pe cei de sus..." Ea răspunse „nu”, așa de încet, că el bănuî fără să audă.

— Haide, adio și sănătate bună.

Și trecând dinaintea femeilor, moșul începu să coboare.

Pieriră în curând toți trei, după cel dintâi cot al drumului.

Și cei doi bărbați se întoarseră către hanul din Schwarenbach.

Mergeau încet, cot la cot, fără să-și vorbască. Se isprăviseră, rămăseseră singuri, unul în fața altuia, patru sau cinci luni de zile.

Apoi moșneagul începu să povestească viața lui din iarna trecută. Rămăsese cu Minail Canol, prea vârstnic acum, ca să mai reînceapă; căci, cine știe? se poate întâmpla ceva în atâta vreme. Ce-i drept nu se plictisiseră. Meșteșugul era să-ți iai inima în dinți din prima zi. La urma urmei, oimbl scornește distracții, jocuri, pentru pierdere de vreme.

Ulric Kungsi asculta, cu ochii plecați, urmărind în gându-i pe cei cari coborau către sat, pas cu pas, pe cărări.

Ir curand zăriră hanul de lemn, abia răsărit, așa de mic, un punct negru la poala monstruosului val de omăt.

Când îl deschiseră, Sam, marele câine numai zuluți, începu să sară împrejurule.

—Haide, băiete, zise moș Gaspar, acum nu mai avem femei, și trebuie să ne gătim de-ale mâncării; curăță cartofi.

Și amândoi, așezându-se pe scăunele de lemn, începură curățatul.

Dimineata zilei de-a doua i se păru tare lungă lui Ulric Kungsi. Moș Hari fuma și scuipa în vatră, pe când flăcăul privia pe fereastră strălucitorul munte din fața casei.

După amiazi, el eși din han și, călcând aceeaș cale din ajun, căuta pe pământ urmele copitelor catârului, care purtase în cârcă pe cele două femei. Și, când ajunse la gâtul Gemmei, omul se întinse pe pân-tece la marginea abisului și privi satul Loèche.

Sătucul, în fântâna lui de stânci, încă nu era coplesit de ninsoare, deși nămeții stăteau gata-gata lângă el, opriti scurt de pinii cari protejau împrejurimile.

Micuța Hauser era acolo, acum, într'unul din sălașurile acelea cenușii. În care anume? Ulric Kungsi se găsea prea departe, ca să le deosebiască lămurit. Cum ar fi vrut să coboare, atât cât încă se mai putea!

Dar soarele, asfinți înapoia enormei culmi a Wildstrubelului; și tânărul se întoarse la adăpost. Tata Hari fuma. Văzându-și întors tovarășul, moșul îi propuse o partidă de cărți. Și se așezară amândoi, unul în fața altuia, în cele două capete ale mesei.

Jucară mult, un joc ușor, un fel de tabinet, apoi, după ce mâncară, se culcară. Zilele cari urma ră fură la fel cu cea dintâi, limpezi și reci, fără altă ninsoare. Bătrânul Gaspar își petrecea după amiezile pândind vulturii și pasărilor rare, care se abăteau pe înălțimile acelea înghețate, pe când Ulric se întorcea regulat la gâtul Gemmei, ca să privească nesățios sătucul. Apoi jucau cărți, țintar, domino, câștigau și pierdeau lucru de nimica, doar ca să ațâțe pofta jocului.

Intr-o dimineată, Hari, deșteptat cel dintâi, își chemă tovarășul. Un nor mișcător, adânc și ușor, de spumă albă, se lăsa asupra-le, în jurul lor, îi înmormânta încet sub o deasă și grea chilotă. Trebuia despresurate ușa și ferestrele, trebuia săpat un gang și meșteșugite trepte, ca să se poată ridica deasupra pulberii aceleia de ghiață, întovărășită ca granitul jepilor, de douăsprezece ore de ger.

Atunci, viețuiră asemenea prizonierilor, ne mai cutezând de fel să iasă din adăpostul lor. Își împărțiseră treburile, pe care le îndeplineau cu regularitate. Ulric Kungsi se însărcină cu curățitul, cu spălatul, cu toate grijile și cu toate îndeletnicirile de reticatului. Tot el spârgea lemne, pe când Gaspar Hari gătia bucate și făcea focul. Treburile lor regulate și monotone, erau întrerupte de lungi partide de cărți sau de ținar. Nu se certau niciodată, erau amândoi liniștiți și blajini. Tot astfel nici odată nu li se întâmpla să fie nerăbdători, în toane rele, cu vorbe aspre, căci se aprovizionaseră amândoi cu destulă resemnare pentru iernarea aceasta pe culmi.

Uneori bătrânul Gaspar își lua pușca și pleca în căutarea caprelor sălbatice. Uci-dea la răstimpuri câte una. Și atunci era sărbătoare în hanul Schwarenbach, și ospăș mare, cu carne proaspătă.

Intr'o dimineață, plecă tot așa. Termometrul de afară arăta optsprezece grade sub ghiață. Soarele nu se ridicase încă, vânătorul trăgea nădejde să dea peste sălbătăciuni prin împrejurimile Wildstrubelului.

Ulric, rămase singur, stătu culcat până la ceasurile zece. Era din fire somnoros, dar n'ar fi îndrăznit să se lase așa aplecărilor, dacă ar fi fost de față bătrânul călăuz, totdeauna aprins și matinal.

Prânzi tihnit cu Sam, care și el își petrecea zilele și nopțile dormind dinaintea focului. Apoi omul se simți mâhnit, ba chiar înfiorat de singurătate, și tare dornic de zilnica partidă de cărți, ca tot insul stăpânit de un obicei.

Așa fiind, eși din casă, ca să-și întâmpine tovarășul, care trebuia să se întoarcă la orele patru.

~~OLUJ-NARCOA~~
Zăpada ~~nivelase~~ toată valea cea adâncă, umpluse crăpăturile, ștersese cele două lacuri, captușise stâncile, ne mai făcând între culmile ametoare de cât o enormă pivniță albă, otova, orbitoare și înghețată.

De trei săptămâni, Ulric nu se mai dusese la marginea abisului, de unde privia satul. Voi să se ducă până acolo, mai înainte de a urca pripoarele care mânau către Wildstrubel. Loëcke era și el sub omăt, iar locuințele nu se mai recunoșteau de fel, învăluite toate sub aceeaș mantie palidă.

Apoi, întorcându-se la dreapta, ajunse la ghețarul Loemmerumului. Mergea cu pasu-i larg de muntean, izbind cu bastonul lui ascuțit zăpada tot așa de tare ca și piatra. Și căuta cu ochii-i străbătători micul punct negru și mișcător, departe, pe nenumărata pânză.

Când fu la marginea ghețarului, se opri, întrebându-se dacă unchiașul luase într'a-devăr drumul acela. Apoi se puse pe mers cu pas și mai repede, și mai îngrijorat.

Ziua scădea. Zăpezile se făceau trandafirii. Un vânt uscat și geros alerga cu su-

flări repezi pe suprafața de cleștar. Ulric scoase un strigăt de chemare, ascuțit, vibrător, prelung. Vocea sbură în tăcerea de moarte, în care dormiau munții; alergă departe, peste văile neclintite și profunde de spumă de ghiață, ca un țipăt de pasăre pe valurile mării. Apoi se stinse, și nimic nu i răspunse.

El începu să meargă iarăși. Soarele se înfundase pe după piscurile încă împurpurate de răsfrângerile cerului; dar adâncimile văii se făceau tot mai cenușii. Și flăcăului i se făcu deodată frică. I se păru că tăcerea, frigul, singurătatea, moartea în iarnă a munților aceastora: intra în el, avea să-i opriască și să-i înghețe sângele, să-i întepenească mădulele, să facă din el o făptură neclintită și înghețată. Și el începu să alerge, să fugă către locuință. Moșneagul, chibzuia băiatul, va fi venit în lipsa-i. Va fi luat altă cale și acum stă la para focului, cu o capră ucisă, întinsă la picioare.

În curând zări hanul. Nici un fum nu se vedea. Ulric alergă mai repede, deschise

ușa. Sam sări afară ca să-l primiască vesel, dar Gaspar Hari nu se reîntorsese.

Speriat, Kungsi se învârtia pe loc, ca și cum s'ar fi așteptat să-și găsiască tovarășul ascuns într'un ungher. Apoi reaprinsese focul și pregăti supa, sperând mereu să-l vadă pe unchiaș revenind.

Diin vreme în vreme, eșia ca să priviască, doar l-o zări apărând. Noaptea căzuse, noaptea vânătă a munților, noaptea palidă, noaptea străvezie, luminată acum, în marginea zării, de o lună nouă, galbenă și fină, gata să cadă după piscuri.

Apoi flăcăul iarăși intră în sălaș, se aseză, își încălziă picioarele și mânilor și visă la toate câte se puteau întâmpla.

Gaspar putuse să-și frângă un picior; să cadă într'o râpă, să facă un pas greșit, care să-i suciască glezna. Și putea sta în omăt, prins acolo, înghețat, țeapăn de ger, cu sufletul în desnădejde, pierdut, strigând poate după ajutor, chemând poate din toată puterea plămânilor, în tăcerea nopții.

Dar unde? Muntele eră așa de întins,

așa de râpos, așa de periculos prin împrejurimi, mai ales în vremea asta, că ar fi fost nevoie de zece, de douăzeci de călăuze, și să meargă vreme de opt zile în toate sensurile, ca să afle pe un om într'atâta imensitate.

Ulric Kungsi se hotărî, cu toate acestea, să plece cu Sam, dacă Gaspar Hari n'avea să se întoarne până între miezul nopții și unu.

Și el își făcu pregătirile.

Puse merinde pentru două zile într'un sac, își luă scoabele lui de oțel, înfășură în jurul mijlocului o funie lungă, subțire și tare, cercetă starea bastonului cu vârf de fier și a securii, care slujește să-ți tai trepte în gheață. Apoi așteptă. Focul ardea în cămin: dulăul sforăia sub lumina văpăii; ornicul își ciocănia, ca o inimă, băfăile regulate, în cutia lui de lemn sonor.

Tânărul aștepta, cu urechea trează la sgomotele depărtate, înfiorându-se când vântul atingea ușor coperișul și pereții.

Miezul nopții sună; omul tresări. Apoi simțindu-se înfiorat și fricos, puse un ibric

la foc, ca să bea o cafea caldă, înainte de a se așterne la drum.

Când orologiul bătu ceasurile unu, se ridică, deșteptă pe Sam, deschise ușa și se porni în direcția Wildstrubelului. Vreme de cinci ore se urcă mereu, cățărându-se și sărind peste stânci, cu ajutorul scoabelor, tăind ghița, înaintând neconținut și câte-odată gâfâind, în capătul frânghiei lui, pe când câinele rămânea în josul povârșului prea repede. Erau aproape orele șase, când ajunse la una din culmile pe lângă cari, bătrânul Gaspar venia adesea, în căutarea caprelor.

Aci așteptă să se facă ziuă.

Cerul pălia deasupra capului său; când deodată, o lucire ciudată, ivită nu se știe de unde, lumină brusc nemăsuratul ocean de piscuri palide, cari se întindeau la nesfârșit în juru-i. S'ar fi zis că lumina asta vagă eșia chiar din zăpadă, ca să se împărstie în spațiu. Puțin câte puțin înălțimile depărtate, cele mai înalte, se făcură de un trandafir dulce, ca de carne, și soa-

rele roșu răsări deasupra greoilor giganti ai Alpilor beernezi.

Ulric Kungsi iarăș se așternu drumului. Mergea ca un vânător, încovoiat, căutând urmele, vorbind câinelui: „Caută, cuțule dragă, caută“.

Acum începuse a coborî muntele, scormonind cu ochii râpele, și câteodată chemând, aruncând un strigăt prelung, mort de grabă în nesfârșirea mută. Atunci lipiă urechea de pământ, ca să asculte. I se părea că deosebește o voce, începea să alerge, iarăș chema, nu mai auzia nimic și se așeză, sfârșit, desnădăjduit. Către nămiezi, prânzi și-i dădu să mănânce și lui Sam, tot așa de istovit ca și el.

Apoi reîncepu cercetările.

Când coboră seara, el încă mergea. Străbătuse cincizeci de kilometri de munte. Pentru că se găsiă prea departe de sălaș, ca să poată în curând intra acasă, și pentrucă era prea ostenit ca să mai poată umbla, săpă o groapă în omăt și se cuibări în ea, cu câine cu tot, sub un țol ce și-l adusese. Și se culcară astfel, lipiți unul

de altul, om și dobitoc, încălzindu-și trupul unul altuia și înghețați totuș până în măduva oaselor.

Ulric nu dormi de fel, cu spiritul mereu bântuit de năluciri, cu măduarele cutremurate de friguri.

Se crăpa de ziuă, când se deșteptă. Picioarele îi erau țepene, ca niște drugi de fier; sufletul îi era slab, de îi venia să țipe de suferință; inima-i bătea, gata-gata omul să leșine de emoție, de cum i se părea că aude vr'un sgomot.

Ii veni în minte într'un rând că și el avea să moară de frig, în singurătatea aceasta, și spaima unei asemenea morți, biciuindu-i energia, îi trezi vigoarea.

Incepu să coboare către han, căzând, ridicându-se, urmat de departe de Sam, care schiopăta pe trei picioare.

Ajunseră la Schwarenbach abia pe la crele patru după amiazi. Casa era goală. Flăcăul atâta focul, mănăcă și adormi, așa de toropit, că nu se mai gândia la nimic.

Dormi mult, îndelung, un somn de neînfrânt. Dar deodată, un glas, un țipăt, un

nume, „Ulric“, îi cutreeră adânc toropeală, și-l făcu să se ridice. Visase oare? fusese una din chemările acelea ciudate, care trece prin visele sufletelor îngrijorate? Nu, el auzia mereu strigătul vibrător, intrat în urechea lui și rămas în carnea lui până în vârful unghiilor nervoase. Cu siguranță, cineva strigase; cineva chemase: „Ulric!“ Era careva acolo, aproape de casă. Nu se putea îndoii! Deschise deci ușa și urlă din toată puterea gâtului: „Tu ești, Gaspar?“

Nimeni nu răspunse; nici un sunet; nici un murmur, nici un geamăt, nimic. Se făcea noapte. Omătul era vinețiu.

Vântul se ridicase, vântul înghețat care sfărâcă pietrele și nu lasă nimic viu pe înălțimile acelea părăsite. Treceau suflări repezi, mai uscătoare și mai ucigăse decât vântul de foc al pustiului. Ulric strigă iarăș: „Gaspar! — Gaspar! — Gaspar!“

Apoi așteptă. Totul rămase amuțit pe munte! Atunci, groaza îl pătrunse până la os. Dintr'un salt reintră în colibă, închise ușa și trase zăvoarele. Apoi căzu

dârdâind pe un scaun, sigur că fusese chemat de tovarășul său, tocmai în momentul în care își da sufletul.

De asta era sigur, precum era sigur că trăește, ori că mănâncă pâine. Bătrânul Gaspar Hari trăsesse să moară vreme de două zile și trei nopți, pe undeva, în vreo groapă, într'una din prăpăstiile acelea adânci și neprihănite, a căror albime e mai sinistră decât întunecimile peșterilor. Agonizase două zile și trei nopți încheiate, și în sfârșit murise, adineauri, gândindu-se la tovarășul lui. Iar sufletu-i, abia liberat din trup, sburase către hanul în care dormia Ulric. Da, sufletul îl chemase, prin puterea tainică și cumplită pe care o au sufletele morților de a putea străbate până la cei vii. Strigase așa dar, sufletul accia fără glas, în sufletul copleșit al omului care dormia; își strigase utimul adio, sau mustrarea lui, ori poate blestemase pe cel care nu căutase indeajuns.

Și Ulric îl simția acolo, aproape, după pereți, stând la ușa pe care el o închisese. Se învârtia mereu, ca o pasăre de noapte,

care atinge cu penele ei o fereastră luminată, și tânărul, pierdut, sta gata să urie de groază. Ar fi vrut să fugă, dar nu cuteza deloc să iasă. Nu îndrăznia să n-avea să mai cuteze de-acuma, căci fantoma va sta acolo, ziua și noaptea, în jurul lanului, până când trupul bătrânului călăuz va fi găsit și așezat după cuviință în țărâna binecuvântată a unui cimitir.

Se făcu ziuă, și Kungsi mai prinse oleacă de inimă cu revenirea luminii soarelui. Iși pregăti masa, făcu supă cânelui, apoi rămase pe un scaun, nemișcat, chinuit în suflet, gândindu-se la moșneagul culcat în ninsoare.

Dar de cum noaptea reacoperi muntele, totou spaimă îl năpădiră. Umbla acum prin bucătăria noăgră, abia luminată de văpaia unei candelă, umbla dela un capăt la altul al odăii, cu pași mari, ascultând, dacă țipetul înfricoșător din noaptea trecută avea să mai străbată încă odată posomorita tăcere de afară. Și se simția singur în nesfârșitul pustiu de zăpadă, singur la două

mii de metri deasupra pământului locuit, deasupra locuințelor omenești, deasupra vieții care frământă, sgomotă și palpită, singur, în cerul înghețat! O dorință nebună îl îmboldia să fugă de-acolo cu orice preț, oricum, să coboare Loèche, aruncându-se în abis. Dar el nu îndrăznea nici ușa s'o deschidă, sigur că celălalt, mortul, îi va tăia calea, ca să nu rămână singur numai el, în înălțime.

Către miezul nopții, ostenit de umblet, covârșit de mâhnire și de frică, ațipi în sfârșit pe un scaun, căci îi era teamă de patul lui, ca de un loc cercetat de strigoi!

Și deodată țipătul strident din seara trecută îi sfâșie auzul, atât de ascuțit, că Ulric întinse brațele ca să respingă dela el strigoiul și căzu pe spate, cu scaun cu tot.

Sam, deșteptat de sgomot, începu să urle, cum urlă câinii înfricoșați, și dădu ocol încăperii, ca să afle de unde venia primejdia. Ajuns în dreptul ușii, lighioana mirosi dedesubt, suflând și pufâind cu putere, cu părul sbârlit, cu coada dreaptă, mârâind.

Kunsi, năucit, se ridicase în picioare și.

ținând un scaun de picior, răcniă: „să nu intri, să nu intri, să nu intri că teucid!“ Iar câinele, asmuțit de amenințarea stăpânului, lătra cu furie în potriva nevăzutului dușman, pe care Kungsi îl provoca.

Incet încet, Sam se potoli și se întinse apoi lângă cămin, dar rămăsese îngrijorat, cu capul sus, cu ochii strălucitori și mârâind printre colți.

La rându-i, Ulric, își reveni în simțire. Dar, pentru că se simția istovit de groază, se duse să caute o sticlă cu rachiu de drojdie în dulap, și bău, unul peste altul, mai multe pahare. Gândurile i se împleticiră; curajul i se înzdrăveni; o febră de foc se strecură în vinele sale.

Nu mănăcă nimic a doua zi, mărginin-du-se a bea drojdie. Și vreme de mai multe zile trăi, beat ca o brută. De cum își aducea aminte de Gaspar Hari, reîncepea să bea, până când cădea pe pământ, turtit de beție. Și rămânea așa, pe pânțele, beat mort, cu membrele rupte, sforăind, cu fruntea în pământ. Dar de cum se mistuia în el lichidul înebunitor și aprins, strigătul,

vecinic acelaș, „Ulric!“ îl deștepta ca un glonț care i-ar fi străbătut craniul. Și omul se scula, încă împleticindu-se, întinzând mâinile ca să nu cadă, chemându-l pe Sam într'ajutor. Iar câinele care parcă se smintise și el ca stăpânu-său, se năpustea la ușe, o rătăcea cu ghiarele, o rodea cu lungii lui dinți albi, pe când tânărul, cu gura căscată, cu capul în aer, înghiția din plin, ca pe apă rece după o alergătură, rătăciul care avea să i adroamă numaidecât cugetarea, ca adineaurea, să i adoarmă amintirea și spaima lui nebună.

În trei săptămâni, își svântă toată provizia de alcool. Dar bețivănia asta necurmată nu făcea decât să i ațipiască groaza, care se trezia și mai furioasă, de cum omul nu mai putea s'o potoliască. Atunci ideea fixă, înverșunată de o lună de beție, și sporind fără preget în desăvârșita pustietate, se înfigea în el așa ca o undrea. Omul umbla acum prin sălașul său, aidoma unei lighioane în cușcă, lipindu-și urechea de ușe, ca să asculte dacă celălalt era acolo.

Apoi, de cum ațipia, învins de oboseală, auzia glasul acela, care-l făcea să sară în picioare.

În sfârșit, într'o noapte, asemenea lașilor împinși la disperare, se repezi la ușe și deschise, ca să-l vadă pe cel care-l chema și să-l siliască să tacă.

Primi în plin obraz un suflu de aer rece, care-l îngheță până la os. Inchise repede ușa și trase zăvoarele, fără să ia aminte că Sam, cânele, fugise afară. Apoi, înfiorat de frig, aruncă lemne pe foc și se așază înaintea vetrei, ca să se încălziască. Dar deodată tresări, cineva râcăia în pereți.

Omul strigă pierdut: „Pleacă!“ O tânguire îi răspunse, lungă și dureroasă.

Atunci, toată rămășița lui de judecată îi fu smulsă de groază. Repetă: „Pleacă!“ învârtindu-se pe loc, doar va găsi un ungher, în care să se poată ascunde. Cel de afară plângea mereu, trecea de jurîmprejurul locuinței, frecându-se de pereți. Ulric se năpusti asupra dulapului de stejar, plin de merinde și ridicându-l cu o putere su-

praomenească, îl târî până la uşe, ca să aibă acolo o baricadă. Apoi, îngrămădind unele peste altele, toate mobilele ce le avea, saltelele, perinele, scaunele, astupă iereastră, cum se face când inamicul asediază.

Dar cel de afară scotea acum gemete mari, înspăimântătoare, cărora tânărul începu să le răspundă cu gemete la fel.

Şi zile şi nopţi trecură, fără ca să înceteze să urle şi unul şi altul. Cel de afară se învârtea neîncetat în jurul casei şi scormonia peretele cu atâta putere, că parcă vroia să-l pătrundă. Celălalt, înăuntru, îi urmărea toate mişcările, încovoiat, cu urechia lipită de piatra temeliei, şi răspundea tuturor chemărilor cu ţipete spăimântătoare.

Intr'o seară, Ulric nu mai auzi nimic, şi se aşeză jos pe pământ, așa de fărâmat de trudă, că adormi pe dată.

Când se trezi, nu mai avea nici o amintire nici un gând, ca şi cum tigva lui fusese golită toată în somnul acela adânc, îi era foame, îi era sete.

Iarna se sfârșise. Trecătoarea dela Gemni redevenise cale bună; și familia se porni la drum, către hanul ei.

De cum ajunseră la locul din care nu se mai putea merge lesne pe jos, femeile aburcară pe măgarul lor, și deschiseră vorba asupra celor doi bărbați, pe cari aveau să-i găsească sus, în curând.

Ele se mirau că nici unul din amandoi nu se coborîse cu câteva zile mai curând, de cum se făcuse drumul bun de umblat, ca să dea vești asupra iernării lor îndelungate.

Se zări neîntârziat hanul, încă acoperit și căptușit cu omăt. Ușa, ca și fereastra, era închisă. Puțin fum eșea din acoperiș, ceea ce îl liniști cu desăvârșire pe tata Hauser. Dar, apropiindu-se, el zări pe prag un schelet de animal, îmbucățit de vulturi, un mare schelet culcat pe o coastă.

Toți îl cercetară. „Trebuie să fie Sam“, zise mama. Și ea strigă: „Hei Gaspar!“ Un țipăt răspunse din lăuntu, un strigăt ascuțit, scos parcă de o fiară.

Moș Hauser repetă: „Hei Gaspar!“ Un alt țipăt, la fel cu cel dintâi, se deșiră.

Atunci cei trei oameni, tatăl cu feciorii lui, încercară să deschidă ușa. Ușa rezistă. Ei luară din magazia goală o bârnă grea, s'o facă berbece, și o izbiră din răspuțeri în ușe. Lemnul pârâi, cedă, scândurile sburără în bucăți. Apoi un sgomot cutremură casa, și ei zăriră, înăuntru, înapoia dulapului răsturnat, un om în picioare, cu părul lung de-i cădea pe umeri, cu o barbă sălbatică pe piept, cu ochii lucitori, cu zdrențe pe trup.

Nu-l mai recunoscuseră de loc, dar Luitza Hauser strigă: „E Ulric mamă!”. Și muma înțelese că este Ulric într'adevăr, deși omul avea părul alb.

El îl lăsă să se apropie; să-l atingă; dar nu răspunse la nici una din întrebările ce i se puseră, și fură nevoiți să-l ducă la Loèche, unde doctorii constatară că e nebun.

Și nimeni n'a mai aflat niciodată ce se făcuse tovarășul lui.

Fata lui Hauser era să moară, în vara aceea, de o boală, de o tânjeală, pe care familia ei o puneă în socoteala frigului dela munte.

S A L V A T Ă

Ea intră glonț, ca un glonț care sfarmă un geam, mica marchiză de Rennedon, și începu să râdă înainte de a vorbi, să râdă cu lacrimi, cum făcuse cu o lună mai înainte, când își anunțase prietena că-l înșelase pe marchiz, ca să se răzbune, numai ca să se răzbune, și numai o singură dată, pentru că prea era dobitoc și prea era gelos.

Micuța baroană de Grangerie își aruncase pe canapea cartea pe care o citia și o privia pe Aneta, curioasă, râzând și ea.

În sfârșit, baroana întrebă:

— Ce năzdrăvănie ai mai făcut?

— Of!... draga mea... dragă... E prea nostim... prea nostim... închipuește-ți... sunt salvată!... salvată!... salvată!...

— Cum salvată?

— Da, salvată!

— De ce lucru?

— De bărbatul meu, dragă, salvată!
Liberată! liberă! liberă! liberă!

— Cum liberă? La ce?

— La ce! Divorțul! Da divorțul! Am divorțul!

— Ești divorțată?

— Nu, încă nu; ce proastă ești! Nu se divorțează în trei ore! Dar am dovezi... dovezi... dovezi... că e! mă înșală... un flagrant delict... gândește-te!... un flagrant delict... am...

— Zău, spune mi și mie! Va să zică te înșală?

— Da... alică nu... da și nu... nu știu, în sfârșit, am dovezi, asta-i principalul.

— Cui ai făcut?

— Cum am făcut?... Iacă! Of! Am fost tare, strașnic de tare. De trei luni îmi devenise nesuferit, în totul nesuferit, brutal, grosolan, ignobil în sfârșit. Mi-am zis: asta nu poate să ție, trebuie să divorțez! Dar cum? Nu e deloc ușor. Am încercat să-l

fac să mă bată. N'a vrut. Mă contraria de dimineată până seara, mă silia să es când eu nu vream, să rămân acasă, când ași fi dorit să iau masa în oraș. Imi făcea viața nesuferită cât ținea săptămâna, dar de bătut nu mă bătea.

„Atunci am încercat să aflu dacă are o amantă. Da, avea una, dar lua mii de precauțiuni când se ducea la ea. Erau peste putință de găsit împreună. Atunci, ște ce am făcut?”

— Nu ghicesc.

— O! n'ai putea ghici niciodată. L-am rugat pe frate-meu, să-mi procure o fotografie a fetei aceleia.

— A amantei bărbatului tău?

— Da. Asta l-a costat cincisprezece napoleoni pe Jac, prețul unei seri, dela șapte la miezul nopții, cu cina cu tot bine înțeles. Trei napoleoni ora. A obținut fotografia gratis, pe deasupra.

— Mi se pare că ar fi putut s'o aibă pe mai puțin, întrebuintând vreo șiretenie oarecare, și fără... fără... fără să fie obligat să aibă în acelaș timp și originalul.

— O fata e drăguță. Lui Jac îi plăcea destul. Și apoi, eu aveam nevoie de detalii asupra ei, de detalii fizice: asupra taliei, asupra pieptului, a tenului ei, în sfârșit asupra a o mie de lucruri.

— Nu înțeleg.

— Ai să vezi îndată. Când am aflat tot ce voiam să știu, m'am dus la un... cum să-ți spun... la unul din oamenii ăia cari iac tot felul de afaceri... de orice natură, agenți de... de... de publicitate și de complitate.. oameni... în sfârșit pricepi tu.

— Da, aproape. Și ce i-ai spus?

— I-am spus, arătându-i fotografia Clarisei (ea se numește Clarisa): „Domnule, îmi trebuie o cameristă, care să semene cu asta. O vreau drăguță, elegantă, fină, curată. Am s'o plătesc după cerere. Dacă mă va costa zece mii de lei, atât mai rău. Nu voi avea nevoie de ea mai mult de trei luni“.

„Părea foarte mirat, omul acela. M'a întrebat: „Doamna o voește fără nici un cusur?“

„M'am înroșit și i-am răspuns: „Da, cu probitate“.

„Iar el: „...Și... ca moravuri... Nu cutezam să răspund. Am făcut numai un semn din cap, prin care voiam să spun: nu. Apoi deodată, am priceput că el avea o bănuială oribilă, și-am strigat, pierzându-mi capul: „O! Domnule... este pentru bărbatul meu... care mă înșală... care mă înșală în oraș... și vreau... vreau să mă înșele în casa la mine... înțelegeți... ca să-l surprind...“

„Atunci, individul se porni pe râs. Și înțelesei după privirea lui că mă prețuește mult. Ba chiar mă găsia foarte iscusită... Ași pune rămășag că în momentul acela doria să-mi strângă mâna.

„Și s'a rostit: „Doamnă, în opt zile, vă voi îndeplini cererea. Și dacă nu va fi ceea ce doriți d-voastră, vom schimba-o. Răspund de succes. Să nu-mi plătiți decât după reușită. Așa dar fotografia aceasta reprezintă pe amanta soțului domniei-voastre?”

„— Da, domnule.

„— O frumoasă persoană. Și ce parfum

„întrebuințează?“ Nu înțelegeam, și am îngăimat: — Cum ce parfum?

„El zâmbi. „Da, doamnă, parfumul este lucrul de căpetenie în seducerea unui bărbat. Mireasma îi dă slabe și inconstiente amintiri, care-l dispun la acțiune. Parfumul stabilește confuziuni obscure în spiritul său, îl turbură și-l ațâță, reamintindu-i plăcerile. Ar mai trebui să căutați a afla ce obișnuște soțul domniei-voastre să mănânce, când prânzește cu doamna aceea. I s'ar putea servi chiar aceleași bucate, în seara în care îl veți pierde. O, e ca și prins, doamnă, e ca și prins!“

, Am plecat încântată. Pusesem mâna pe un om într'adevăr foarte inteligent“.

„Trei zile mai apoi, primii acasă la mine o fată înaltă, oacheșă, foarte frumoasă, cu aer modest și îndrăznet în acelaș timp, cu un afurisit aer de istețime. Cum nu prea știam bine cine este, i-am zis : „domnișoară“; dar ea, numaidecât: O, doamna poate să mă cîime pe nume, Roza, atât“.

Și-am început să vorbim.

„— Ei bine Rozo, dumneata știi pentru ce ai veni aici?

„— Cred că știu, doamnă.

„— Foarte bine fetițo... și asta nu... nu te supără de loc?

„— O! este al optulea divorț pe care-l provoc. Sunt deprinsă.

„— Atunci minunat. Are să-ți trebe multă vreme ca să reușești?

„— O! doamnă, asta depinde numai și numai de temperamentul domnului. Dacă l'ași fi văzut pe domnul numai cinci minute singură, singurică, aș fi putut răspunde exact doamnei:

„— Ai să-l vezi număidecât, fetițo. Dar te vestesc că nu e frumos.

„— Asta nu face nimic, doamnă. Am mai despărțit eu pe unii foarte urâți. Dar ași întreba pe doamna dacă s'a informat asupra parfumului.

„— Da, dragă mea Roza, — verbina.

„— Atât mai bine, doamnă! Imi place foarte mult mirosul verbinei! Doamna poate să-mi spună dacă amanta domnului poartă albituri de mătase?

„— Nu, fetița mea: batistă cu dantele.

„— O! atunci e o persoană distinsă. Albiturile de mătase încep să devină comune.

„— E foarte adevărat ceea ce spui dumneata!

„— Ei bine, doamnă, îmi voi lua serviciul pe seamă.

„— Și și-a luat într'adevăr slujba, imediat, ca și cum numai asta făcuse toată viața.

„Cum peste un ceas, bărbatu-meu veni. Roza nu ridică ochii la el de fel, dar îi ridică el pe al lui și o privi. Ea mirosia a verbină, strajnic. Peste cinci minute ea plecă.

„El mă întrebă numai decât:

„— Cine é fata sta?

„— E... noua mea cameristă.

„— Unde ai găsit-o?

„— Baroana de Grangerie mi-a dat-o, cu cele mai calde recomandatii.

„— A! e tare drăguță.

„— Găsești?

„— Firește... pentru o cameristă.

„— Eram fermecată. Il și simțiam că se pierde.

„— Chiar în seara aceea, Roza îmi spusese: „Acum pot să-i făgăduiesc doamnei, că... nu va dura mai mult de cincisprezece zile. Domnul este foarte ușor!

„— Ah! ai și încercat?

„— Nu, doamnă; dar asta se vede la prima aruncătură de ochi. Ii și venise pofta să mă sărute, trecând pe lângă mine.

„— Ți-a spus ceva?

„— Nu, doamnă; m'a întrebat numai cum mă numesc... ca să audă sunetul glasului meu.

„— Foarte bine, draga mea Roza. Dă-i zor cât poți de repede.

„— Doamna să nu aibă nici o teamă. Nu voi rezista de cât atât timp, cât va fi necesar, ca să nu mă disprețuiască.

„Peste opt zile, bărbatu-meu aproape nu mai eșia de fel deacasă. Il vedeam dând târcoale prin casă tot după prânzul. Și ceea ce era mai semnificativ la el, era că nu mă mai împiedica de loc pe mine să

plec. Și eu mă plimbam toată ziua... ca să... ca să-l las liber.

„Intr'a noua zi, pe când mă dezbrăca, Roza îmi spuse cu un aer sfios:

„— S'a făcut, doamnă, azi dimineată.

„Am fost surprinsă oleacă, ba chiar mișcată puțin, nu de ispravă, ci mai ales de felul în care se destăinuise ea. Borborosii: — Și... și... a fost ușor?..

„— O! foarte lesne, doamnă. De trei zile mă tot zoria, dar eu nu vream să merg prea repede. Doamna să'mi spună ce moment alege pentru flagrantul delict.

„O! fetiço, da; — să alegem Joi.

„— Fie și Joi, doamnă. N'am să-i acord nimic până atunci domnului, ca să-l țiu dornic.

„— Ești sigură că are să se poată la zi?

„— O! da, doamnă, foarte sigură sunt. Am să-l aprind pe domnul cum voi ști mai bine, și așa ca să-l fac să pice tocmai la ceasul pe care doamna va binevoi să-l hotărăscă.

„— La orele cinci, draga mea Roza.

„— E bine la orele cinci, doamnă. Și unde amume?

„— Cred că... în odaia mea.

„— Foarte bine, în camera doamnei.

„— Atunci, scumpa mea, înțelegi tu ce-am făcut. Mai întâi m'am dus de-am căutat pe tata și pe mama, apoi pe unchiu-meu d'Orvelin, prezidentul, apoi pe domnul Raplet, judecătorul, amic al bărbatului meu. Și nu le-am destăinuit de fel ceea ce aveam de gând să le arăt. I-am strecurat pe toți, în vârful picioarelor, pără la ușa camerei mele. Am așteptat ora cinci, cinci împlinite.. Oh! cum îmi bătea inima. Il ureasem cu noi și pe portar, ca să am un martor mai mult! Și-apoi.. și apoi în momentul în care pendula începu să bată, pac, deschid ușa cât era de largă.. Ah! ah! ah! se vedea în plin... în plin.. draga mea. Oh! ce mutră!... dacă i-ai fi văzut mutra!... și se întorsese... dobitocul! Ah! ce caraghios era... Am râs... am râs... și tata care se supăraseră, care voia să-l bată pe bărbatu-meu... și portarul, un servitor credincios, care-l ajuta să se îmbrace...

înaintea noastră... înaintea noastră... Iși încheia bretelele... ce nostim era... Cât despre Roza, perfectă! cu desăvârșire perfectă!... Plângea... plângea foarte bine. Prețioasă făptură... Dacă vei avea vreodată nevoie, să n'o uiți!

„Și iată-mă... Am venit numaidecât să-ți povestesc tot... numaidecât. Sunt liberă. Trăiască divorțul!...”

Și ea începu a juca în mijlocul salcii pe când micuța baroană, visătoare și nemulțumită, murmură:

— De ce nu m'ai poftit să văd și eu?

DANGĂLINA ¹⁾

Cât de stranii sunt acele vechi amintiri, care te năpădesc, fără să poți să le izgonești!

Aceasta este așa de veche, așa de veche că nu pot înțelege cum de a rămas atât de vie și de stăruitoare în spiritul meu. Am văzut de atunci atâtea lucruri, înduioșătoare sau groaznice, că mă mir cum de nu poate trece o zi, nici măcar o zi, fără ca figura mamei Dangalina să nu răsară înaintea ochilor mei, aidoma precum am cunoscut-o odinioară. Și'i atâta vreme de atunci, de când aveam zece, doisprezece ani.

Era o bătrână cusătoreasă, care venia

1) În franceză este Clochette, diminutiv dela „cloche” adică clopot.

odată pe săptămână, în toate Marțile, să cârpească albituri la noi acasă. Părinții mei locuiau una din acele case de țară poreclite castele, și cari nu sunt de cât niște case vechi, cu acoperiș țuguiat, de care țin patru-cinci ferme grupate laolaltă.

Satul, un sat mare, un burg, se vedea de la câteva sute de metri, strâns în jurul bisericii, o biserică de cărămizi roșii înegrite cu vremea.

Așa dar, în toate Marțile, mama Dangalina se arăta nemijlocit, dimineata, între ceasurile șase și jumătate-șapte, se urca numaidecât la albituri, și se așeza la treabă.

Ea era o femeie înaltă, slabă, bărboasă, sau mai bine zis păroasă, căci avea barba peste toată figura, o barbă uimitoare, ciudată, crescută în tufe puse parcă, tufe crețe, cari păreau semănate de un nebun, peste toată fața ei mare de jandarm în iustă. Avea păr pe nas, sub nas, în jurul nasului, pe bărbie, pe obraji. Sprincenele ei de-o desime și de-o lungime nemai pomenite, cenușii, stufoase, șburlițe, erau ai-

doma o pereche de mustăți, nemeritate acolo din greșeală.

Mama Dangkalina schiopăta. Dar nu cum schiopătă schiopii îndeobște, ci ca o navă mare, cu ancoră. Când își rezema pe piciorul cel bun marele ei trup osos și scâlâmbat, părea că își ia avânt, ca să urce pe un val uriaș; apoi numaidecât, se cufunda gata parcă să piară într-un abis, se vâra în pământ. Mersul ei trezia totdeauna ideea furtunii, atât se legăna de tare femeia. Capu-i, coafat totdeauna cu un enorm bonet alb, ale cărui panglici îi fâlfăiau pe spate, părea că străbate orizontul dela nord la sud și dela sud la nord, la fiecare din mișcărilor ei.

Eu unul o adoram pe mama Dangkalina. De cum mă dam jos din pat, mă urcam la albituri, unde o găsiam așezată la cusut, cu un călugăraș sub picioare. De cum sosiam, mă silia să iau eu încălzitorul acela al picioarelor ei bătrâne și să mă așez peste el, ca să nu prind guturai în odaia aceea mare și rece, așezată sub acoperiș.

— Îți ține sângele fierbinte, zicea ea.

Îmi spunea povești, tot împungând acul, cu degetele lungi și încârligate, cari erau agere. Ochii ei, înapoia ochelarilor cu sticle măritoare, căci vârsta îi slăbise vederea, mi se părea enormi, straniu de adânci, dubli.

Mama Dangalina avea, după cât pot să-mi aduc aminte de lucrurile ce mi le istorisia și de cari inima mea de copil era mișcată, un suflet mărinimos de femei nevoiașe. Vedea mare și simplu, îmi povestia evenimentele burgului, povestea unei vaci, care fugise din staul și care a fost găsită într'o dimineată înaintea morii lui Prosper Malet, privind cum se învârtia aripele de lemn sau basmul unui ou de găină, descoperit în clopotnița unei biserici, fără ca să poată pricepe vreodată cineva ce fel de lighioană venise să se ouă acolo, sau istoria câinelui Jean-Jean Pilas, care s'a dus zece kilometri departe de sat, ca să găsiască nădragii stăpânului lui, furați de un trecător, pe când se uscau întinși înaintea ușii, — căci fuseseră udați learcă de ploaie. Ea îmi povestia toate aceste naive întâmplări,

în așa fel, că luau în spiritul meu proporțiile unor drame de neuitat, de poeme mărețe și misterioase. Iscusitele povești glăsuite de poeți, pe cari mi le istorisia mama seara, nu aveau nici pe departe savoarea, întinderea, puterea aceea a înseilărilor țărăncei.

Or, într'o Marți, cum petrecusem toată dimineața, ascultând-o pe mama Dangalina, am vrut să mă urc iar la ea. Era după amiază, după ce culesesem alune în pădurea vecină, dinapoia fermei lui Noriprè. De toate aceste mi-aduc aminte, tot așa de limpede, ca de lucrurile de ieri.

Și, deschizând ușa albiturăriei, zării pe bătrâna cusătoreasă întinsă pe podeie alături de scaunul său, cu fața în jos, cu brațele lungite, ținând încă acul într'o mână, iar în alta una din cămășile mele. Unul din picioarele ei, într'un ciorap albastru, cel mare fără îndoială, sta lung întins sub scaun; iar ochelarii străluciau lângă zid, căzut departe de ea.

Am fugit, țipând din răspuțeri. Au aler-

gat ai casei; și am aflat, peste câteva minute că mama Dangalina murise.

N'ași fi în stare să spun emoția profundă, pătrunzătoare, groaznică, ce mi-a strâns inima de copil. M'am coborât de-a bușile în salon și m'am ascuns într'un ungher întunecos, în adâncul unui mare jilț vechiu, pe care m'am cocoleșit în genunchi, ca să plâng. Și-am rămas acolo mult, mult de sigur, căci se făcuse noapte.

Atunci, cineva a intrat cu o lampă, dar eu n'am fost văzut și-i auzii pe tata și pe mama vorbind cu medicul, a cărui voce am recunoscut-o.

Pe el îl căutaseră repede și acum deslușia pricinile accidentului. Eu n'am înțeles din ele nimic, firește. Apoi, doctorul se așază și primi să bea un pahar de lichior cu un biscuit.

Vorbia mereu doctorul și, ceea ce a spus atunci îmi rămase și-mi va rămânea înțipărit în suflet până la moarte. Cred că voi putea reproduce până și cuvintele de care s'a slujit el.

— Ah! zicea doctorul, biata femeie! aici

în partea locului, ea mi-a fost prima clientă. Și-a rupt piciorul chiar în ziua sosirii mele aici, și n'am avut timp să-mi spăl mâinile măcar, coborînd din diligență, când a venit cineva să mă chemé grabnic. căci era grav, era foarte grav.

„Răposata avea șaptesprezece ani, și era o fată frumoasă, foarte frumoasă, foarte frumoasă! Ar crede cineva? Cât despre povestea ei, n'am istorisit-o niciodată. Și nimeni, afară de mine și de un altul, care nu mai e pe aici, n'a știut-o niciodată. Acum, că e moartă, pot să n'o mai tănuiesc.

„In epoca aceea se așezase, aici în burg, un tânăr ajutor de învățător, băiat tare frumos la chip și cu o talie de subofițer. Toate fetele umblau după el, iar el făcea pe nepăsătorul, **pentru că-i** era frică și de învățător, superiorul lui, moș Gralu, care nu se scula în fiecare dimineată în toane bune.

„Moș Gralu, de pe atunci o avea pe frumoasa Ortansiă de cusătoreasă, pe bătrâna care a murit acum la dumneavoastră și

care a fost poreclită Dangalina, după accident. Invățătorul-ajutor o prețui pe fata aceea frumoasă, iar ea, fără îndoială că a fost măgulită de alegerea mândrului cuceritor de fete. Vădit lucru că ea l-a iubit și a primit să se întâlnească cu el în podul cu fân al școalei, la sfârșitul unei zile de lucru, de cum se va înopta.

„Ea se prefăcu așa dar că se duce acasă la ea, dar, în loc să scoboare scara, eșind dela Gralu, se urcă, și se duse de se ascunse în fân, ca să și aștepte ibovnicul. El veni numaidecât, și începu să i toace la palavre dulci, când ușa podului se deschise și mai marele școalei se ivi și întrebă de departe:

„— Da ce faci acolo sus, Sigisbert?

„Pricepând că va fi prins, tânărul învățător-ajutor, înfricoșat, răspunse prosteste :

„— Mă urcasem ca să mă odihnesc o leacă în ciae, domnule Gralu.

Hambarul ăsta, pod, era foarte mare, foarte întins, cu desăvârșire întunecat. Sigisbert o îngrămădia mereu către fund

pe fata înfricoșată și ea, șoptindu-i: —
Dă-te jos, ascunde-te. Imi voi pierde pos-
tul; fugi repede, ascunde-te!“

„Directorul de școală, auzind murmur,
vorbi iar:

„— Dumneata nu ești singur acolo?

„— Ba da, domnule Gralu.

„— Ba nu, că te aud vorbind.

„— Zău că sunt singur, domnule Gralu.

„— Stai că văd eu acum, hotărî bătrâ-
nul. Și închizând ușa cu cheia de două ori,
coborî să caute o candelă.

„Atunci flăcăul, un laș cum se văd a-
tâția, își pierdu capul și stăruia, așa cred,
înfuriat acum strajnic:

„— Ci ascunde-te, doar nu vrei să te
găsiască. Ai să mă lași pe drumuri, pentru
toată viața. Ai să'mi sfărâmi cariera... As-
cunde-te; pricepe!“

„Din nou se auzi cheia întorcându-se în
broască.

„Ortansa alergă la fereastra care da în
stradă, o deschise repede și, pe înfundate,
șueră cu glas hotărît:

„— După ce-o pleca, să vii te rog să mă culegi de pe jos.

„Și sări.

„Moș Gralu nu găsi pe nimeni și se coborî iarș foarte mirat.

„Peste un sfert de ceas, domnul Sigisbert veni la mine și'mi povesti întâmplarea lui. Fata rămăsese lipită de zid, incapabilă să se ridice, pentrucă se aruncase dela două caturi. M'am dus s'o caut împreună cu el. Ploua cu găleata, și-am adus-o la mine acasă pe nenorocita, al cărei picior drept era fărâmat în trei locuri.. Oasele îi ieșiseră prin carne. Fata nu se plângea, ci numai spunea mereu, cu o resemnare admirabilă: „Sunt pedepsită, mi-am luat pedeapsa!“

Am trimis după un ajutor și după părinții lucrătoarei, cărora le-am povestit fabula unor cai speriați, răsturnând o trăsură înaintea ușii mele și peste biata copilă.

„Am fost crezut și jandarmeria a căutat în zadar, vreme de o lună, pe făptuitor.

„Da, da! Eu zic că femeia aceasta a fost

o eroină, din rașa aceloră cari săvârșesc cele mai frumoase acțiuni istorice.

„Acela a fost singurul ei amor. Ea a murit fecioară. A fost o martiră, un suflet mare, o devotată sublimă! Și dacă n'ași admira-o fără șovăială, nu v'ași fi istorisit povestea ei, pe care n'ași fi destăinuit-o nimănui, cât a trăit ea, — înțelegeți pentru ce”.

Medicul tăcu. Mama plângea. Tata rosti câteva cuvinte, pe care nu le-am prins destul de bine, apoi au plecat cu toții.

Și-am rămas în genunchi, în jilțul meu, suspinând, până când am auzit un sgomot neobișnuit de pași grei și de îmbulzială pe scară.

„Duceau trupul Dragalinei.

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ

OLUȘ, NAPOCA

CĂMINUL

Biblioteca Literară Științifică

Numărul 2 Lei

Opere alese din cei mai buni scriitori

NUMERE APĂRUTE:

1. *M. Sadoveanu*: Umiliții mei prieteni.
- 2 și 2 bis. *Constanța Marino Moscu*:
Natalița, nuvele.
- * 3 *G. Galaction*: La țărmul mării, reverii
și note.
- * 4 *C. Nistrul*: În voia valurilor.. Icoane
din Siberia.
- 5 și 5 bis. *C. Hogăș*: Cucoana Marieta,
nuvele.
- 6 și 6 bis. *Mark Twain*: Schițe umoris-
tice.

- * 7 *Ion Dragoslav*: Firimiturile lui Dalib.
- * 8 *Henrik Pontoppidan*: Dragoste de primăvară, roman, din limba daneză, în românește de Ana-Maria G. Botez.
- * 9 *V. Demetrius*: Școala profesională, Arhiereul Gherasim, nuvele.
- * 10 *Anton Cehow*: Gura femeii nuvele, traducere de I. Rebreanu.
- 11 și 11 bis. *I. Agîrbiceanu*: O zi însemnată, nuvele.
- * 12 *Henrik Ibsen*: Rosmersholm, traducere din limba norvegiană, de D. N. Ciotori.
- * 13 *L. Rebreanu*: Mărturisire.
- * 14-15 *Corneille*: Poliect, traducere de C. Moldovanu și D. Nanu.
- * 16 *G. Ibrăileanu*: Brătescu-Voinești.
- * 17 *Ioan I. Mironescu*: Sandu Hurmuzel.
- 18 și 18 bis. *Paul Bourget*: A doua dragoste, traducere de d-ra Th. Euharis.
- * 19 *Rădulescu Codin*: Ghiță Bondoc.
- * 20 *St. Ionescu*: Cinematografia cu ilustrațiuni în text.
- * 21 *Al. Cazaban*: Dureri neînțelese.
- * 22 *Mauriciu Jokay*: Ingerul vărsării de sânge, trad. de V. Al.-George.
- * 23 *C. Hogaș*: Floricica.

- * 24 *Nic. Filimon*: Nenorocirile unui Slujnicar.
- * 25 *Guy de Maupassant*: Răzbunarea.
- 26 *I. Chiru-Nanov*: Moara din Repezeanca.
- * 27 *F. W. Nietzsche*: Așa vorbit-a Zaratuștra, trad. de Eug. O. Reigis.
- * 28-29 *C. Stere*: Patru zile în Ardeal.
- * 30 *Emile Zola*: Căpitanul Bourie Jaques Damour, nuvele, traducere de B. Marian.
- * 31-31 bis. *Mihail Eminescu*: Poezii, revăzute, clasificate și complectate de Mihail Dragomirescu și Dr. Constanța Marinescu.
- * 32-33 *Molière*: Tartuffe, comedie în 5 acte, traducere în versuri de A. Toma.
- * 34 *G. Hogăș*: Părintele Ghermănuță.
- * *G. Diamandi*: Ochii de gheață, nuvele.
- * 36 *Honoré de Balzac*: Preotul din Tours traducere de Cecilia L. Trantomir.
- * 37 *G. Aslan*: Spre ideal.
- * 38-39 *Em. Gârleanu*: Ochiul lui Turculeț, nuvele.
- 40-43 și 40-43 bis. *Edmondo de Amicis*: Cuore, traducere de d-na Sofia Nădejde.
- 4 și 44 bis. *Mihail Eminescu*: Poeme.
- bis *C. Negruzzi*: Nuvele istorice.

- * 45-46 *Petre V. Haneș*: Povești din diferite ținuturi românești.
- * 47 *V. Alexandri*: Barbu Lăutarul.
- * 48-49 *A. Mândru*: Floarea Tiburului.
- 50 *C. Negruzzi*: Nuvele de moravuri.
- 51-53 și 51-53 bis. *Bl. Ibanes*: Coliba blestemată, traducere de V. Demetrius.
- * 54 *Al. Odobescu*: *Doamna Chiajna*.
- 55-57 și 55-57 bis. *H. Spencer*: Despre educațiune.
- 58-60 *F. H. Burnet*: Lordul cel mititel.
- 61-63 *E. și J. Goncourt*: sora Filomena. roman traducere de M. Negru.
- 64-64 bis 65-65 bis. *Th. Speranția*: Anecdote cu noroc.
- * 66-67 *Ch. Dickens*: Un poem de Crăciun.
- 68-68 bis 69-69 b. *Th. D. Speranția*: Anecdote cu minuni.
- 70-71 *C. Marino*: Ada Lazu.
- 72-75 *I. Giurgia*: Oameni din Ardeal.
- * 76-77 *Em Gârleanu*.— Gâza.
- 78-79 *Matilde Serao*: Iubire pierdută.
- 80 *D. D. Patrașcanu*: Condica Doamnei Pompiliu.
- 81-85 *G. Bruno*: Copiii lui Marcel.
- 86-91 *L. Leist*: Napoleon I.
- 92-93 *Const. Giulescu*: Marin Ocnașul
- 94-97 și 94-97 bis. *d'Argenta*: Curtezana.
- 94-103 *Th. D. Speranția*: Vinovată?

- 15 *V. Alexandri*. Buchetiera din Florența.
16 *Nietzsche*: Sărbătoarea Măgarilor.
17 *Gorki*: Două-zeci-și-șase și Una.
18. *Nuvele Japoneze*.
(Din colecția „Scriitorilor Celebri“)
-

Ion Jalea. — Ardealul. 1.—

P. S. Toate numerile însemnate cu ()
sunt sub presă.*

3779/82

2

- 28—29. C. Stere: Patru zile în Ardeal.
30. Emile Zola: Căpitanul Burle, Jacques Damour
nuvele, traducere de B. Marian.
- 31-31 bis. Mihail Eminescu: Poezii, revăzute, cla-
sificate și completate de Mihail Dragomi-
rescu și Dr. Constanța Marinescu.
- 32—33. Molière: Tartuffe, comedie în 5 acte, tra-
ducere în versuri de A. Toma.
34. C. Hogaș: Părintele Ghermănuță, nuvele.
35. G. Diamandy: Ochii de gheață, nuvele.
36. Honoré de Balzac: Preotul din Tours, tradu-
cere de Cecilia L. Trantomir.
37. G. Aslan: Spre ideal.
- 38—39. Em. Gârleanu: Ochiul lui Turculeț, nuvele.
- 40—43-43 bis. Edmondo de Amicis: Cuore, tra-
ducere de d-na Sofia Nădejde.
- 44-44 bis. Mihail Eminescu: Poeme.
- 45—46. Petre Vr. Haneș: Povești din diferite țî-
nuturi românești.
47. V. Alexandri: Barbu Lăutarul.
- 48—49. A. Mândru: Floarea Tibrului.
50. C. Negruzzi: Nuvele de moravuri.
- 51—53. Bl. Ibanez: Coliba blestemată, traducere
de V. Demetrius.
54. Al. Odobescu: Doamna Chiajna.
- 55-55 bis.—57. H. Spencer: Despre educație.
- 58—60. F. H. Burnet: Lordul cel mititel.
- 61-63. E. și J. Goncourt: Sora Filomena, roman,
traducere de M. Negru.
- 64-64 bis 65-65 bis. Th. Speranția: Anecdote cu noroc
- 66-67. Ch. Dickens: Un poem de Crăciun.
- 68-68 bis 69-69 b. Th. D. Speranția: Anec. cu minuni
- 70-71. C. Marino: Ada Lazu.
- 72-75. I. Giurgia: Oameni din Ardeal.
- 76-77. Em. Gârleanu: Gâza.
- 78-79. Matilde Serao: Iubire pierdută.
80. D. D. Patrașcanu: Condica D-nei Pompiliu
- 81—85. G. Bruno. Copii lui Marcel.

- 86-91. L. Leist : Napoleon I.
92-93 Const. Giulescu : Marin Ocașul.
94-97 și 94-97 bis. d'Argenta : Curtezana.
94-103. Th. D. Sperantia : Vinovată ?
15. V. Alexandri. Buchetiera din Florența.
16. Nietzsche. Sărbătoarea Măgarilor.
17. Gorki : Două-zeci-și-șase și Una.
17. Nuvele Japoneze.

Din colecția
"Scritorii
Celebri".

